Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

47 ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 157 (13.113)
8 ИЮЛЬ 1965 ЙИЛ
ПАЙШАНБА
Баҳоси 2 тийин.

СУВЧИ МАШИНА

Андижондаги ирригация машиналари заводи экинларни суғорадиган дастлабки 25 та машинани ишлаб чиқарди.

Осма агрегат иккита махсус шланг ва насос установкасига эга, — деб ҳикоя қилади Ўрта Осиё машина-синаш станциясининг директори М. К. Калинин. — Машина 1.200 метр узунликдаги капрон шланги ёрдамида каналлардан сув олади. Шланг механизм ёрдамида ёйилади ва йиғиштириб олинади.

Икки механизатор бошқарадиган сувчи машина бир суткада 10 гектар майдондаги экинларни суғоради.

Агрегатни ирригация бўйича махсус давлат конструкторлик бюроси коллективи лойиҳалаштирди. Бу йил Андижондаги завод яна 300 та ана шундай агрегат ишлаб чиқаради. (ЎзТАГ).

Сўнгги соатда

НЬЮ-ЙОРК. Ўтган ҳафтада АҚШнинг Да-Нангдаги авиация базасига жанубий Вьетнам ватанпарварлари дадил ҳужум қилганларидан сўнг у ерга ошиғич суратда американинг янги мадад кучлари юборилмоқда. АП мухбирининг Да-Нангдан хабар беришича, у ерда 7-флот кемаларидан Америка пиёда қўшинларининг яна 8 минг солдати туширила бошланди. Илгари Да-Нанг районида Америка жазочиларидан 10 мингга яқин киши бор эди.

* * *

Яман Араб Республикасининг президенти Абдулла Ассалол мамлакатнинг янги ҳукуматини тузиб, унда бош министр лавозимини ўзи эгаллади.

Ҳукумат составига армия вакилларидан 13 киши ва икки граждан шахс кирди.

Аҳмад Муҳаммад Нуъмон бошчилик қилиб келган Яманнинг аввалги ҳукумати 1 июлда истеъфога чиққан эди.

* * *

ПАРИЖ. «Умумий бозор»даги ҳозирги танглик муносабати билан миллат мажлисининг депутати Франсуа Миттеран («Демократик уюшма» группаси) шу проблемани муҳокама қилмоқ учун Франция парламентининг фавқулодда сессиясини чақириш тўғрисида таклиф киритди.

Парламентнинг фавқулодда сессиясини чақирмоқ учун депутатларнинг кўпчилиги ана шу таклифни ёқлаб имзо чекиши зарур, ана шундан кейин бу масала давлат бошлиғининг, яъни президент Де Голлнинг тасдиқига қўйилади.

* * *

ДЕҲЛИ. Кач Раннидан Ҳиндистон қўшинларини олиб кетиш тузилган планга мувофиқ равишда амалга оширилмоқда, деди кеча бу ерда Ҳиндистоннинг расмий вакили. Покистон қўшинлари ҳам ўзларининг шу райондаги позицияларидан олиб кетилмоқда, деб таъкидлади у.

* * *

К. Мирзаев, К. Мирзаева, М. Ҳайитова ўртоқлар Пайариқ районидаги «Пайариқ» совхозининг «Зарафшон» бўлимида моҳир сувчи сифатида танилганлар. Улар ўртоқ О. Мўминов бошлиқ бригадада пахтазорларини агротехника қоидаларига мувофиқ, қондириб суғориб, мўл ҳосил етиштириш ишига муносиб ҳисса қўшаётирлар.

Зафар сатрлари

Орол балиқчилари ўз байрамларини меҳнат зафарлари билан нишонлаш учун ғайрат билан ишламоқдалар. «Октябрь 40 йиллиги» колхозининг меҳнаткашлари айниқса қувончли ютуқларни қўлга киритмоқдалар. Ўртоқ Виктор Кочетов раҳбарлик қилаётган 60-мотофелюга коллективи иккинчи кварталда 331 центнер балиқ овлаб топшириқни ошириб бажарди. Қолбой Жуманиёзов капитанлик қилаётган мотофелюга балиқчилари ҳам белгиланган планларни ошириб адо этмоқдалар.

Ўртоқ Махамбетов раҳбарлигида ишлаётган азамат балиқчилар ҳам ярим йиллик планни июнь ойининг бошларида бажариб қўйган эдилар. «Партия XXII съезди» колхозига қарашли мотофелюгада балиқ овлаётган бу денгиз захматкашлари йил бошидан бери 400 центнердан ортиқ балиқ овладилар.

●

Самарқанд областидаги Пайариқ район колхозлараро қурилиш ташкилоти бинокорлари қишлоқларимиз ҳуснига ҳусн қўшадиган уй-жой ҳамда маданий-маиший бинолар қурмоқдалар. Бу ташкилот қурувчилари ярим йиллик топшириқни ортиғи билан адо этдилар. Райондаги Ленин номли, Калинин номли, «Ленинизм» колхозларида кўпгина хўжалик ва маиший бинолар қуриб фойдаланишга топширилди.

●

Ўртоқ Расул Раҳмонов бошлиқ цех коллективини Фарғона областидаги Киров район момиқ фабрикасида «машъал коллектив» деб аташади. Ҳақиқатан ҳам бу цехнинг азамат ишчилари ойлик ва квартал топшириқларини муддатидан илгари бажармоқдалар. Н. Алиев, Н. Бачарова, Л. Першина каби ишчилар смена топшириқларини 130 процентга етказиб адо этмоқдалар.

●

Тошкентдаги 1-нон заводида ҳар йили бир янги цех ишга туширилади. Ана шундай цехлардан яна бири қуриб битказилди ва ишга туширилди. Янги цех суткасига 60 тонна нон маҳсулотлари ишлаб чиқараётир.

●

Д. Нурматов, А. Комилов, Б. Ҳайдаров ўртоқлар Избоскан районидаги «Партия XX съезди» колхозининг моҳир механизаторларидирлар. Ўз агрегатларидан унумли фойдаланаётган бу дала гвардиячиларининг ҳар бири ҳозиргача 600-650 гектардан майдондаги ғўзаларни сифатли культивациядан чиқардилар.

●

Фарғона азот ўғитлари заводида хлорат магнийли дефолиант ишлаб чиқариш бўйича цехлар комплекси ишга тушиш арафасида. Бу йилги пахта йиғим-терими мавсумигача дастлабки тонна дефолиантлар ишлаб чиқарилади. Бу эса теримни механизациялаштиришда муҳим омил бўлади.

Янги цехнинг икки ва уч қаватли ишлаб чиқариш корпуслари қуриб битказилди. Ускуналарни монтаж қилиш тугалланди. Сув билан таъминлаш ва канализация тармоқлари, электр ва буғ билан таъминлаш шохобчалари қуриб тугалланмоқда. Кўп ўтмасдан, янги цех меҳнаткашлари Қорабўғозгўлдан олинган хом ашё негизида дефолиант ишлаб чиқара бошлайдилар.

●

Попда яроқсиз шиналарни қайта тиклайдиган завод қурилмоқда. Бу янги корхонанинг биринчи навбати шу йилнинг тўртинчи кварталида ишга тушади. Куни кеча Поп яқинида яна бир янги завод қурила бошланди. Бу картон-рубероид заводидир. Шу кунларда янги корхона бош корпуси учун котлован ўйилмоқда. Заводни 8-қурилиш трестига қарашли 1-бошқарма бинокорлари бунёд этмоқдалар.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ. Чорвоқ гидроузелини бунёд этаётган қурувчилар Чирчиқ дарёсини тўсишга тайёргарлик кўрмоқдалар. Суратда: шу қурилишда ишлаётган илғор бульдозерчи Мария Санькова.

Н. Кожевников фотоси. (ЎзТАГ фотохроникаси).

«ШАРБАТ» ҲОВУЗЛАРИ

ИЮЛЬ — ҲОСИЛ ТЎПЛАШ ОЙИ

Июль—ҳосил тўплаш ойи, деган гапларни жуда кўп эшитамиз. Ҳа, кузакдаги улкан хирмонимизнинг тақдири асосан июль ойида ҳал этилади. Чунки, бу даврда ғўзалар ёппасига гуллаб, кўсак туга бошлайди. Ҳар бир шонани гулга, гулни эса тўқ кўсакларга айлантирган ва ҳосил нишоналарининг кўп қисмини сақлаб қолган деҳқонгина ютади.

Июль ҳосил тўплаш ойи эканлигини амалда исботлаш керак. Июлда ҳавонинг ҳарорати ўтган ойдагига қараганда бир кеча-кундузда 5-6 градусга, айрим жойларда ундан ҳам юқори даражага кўтарилиши табиийдир. Демак, июлда ғўза туплари қуёшдан кўпроқ баҳраманд бўлади, натижада унинг сувга бўлган талаби ҳам бирмунча кучаяди. Шундай экан, ғўза парвариши билан боғлиқ бўлган барча ишларни бир-бирига боғланган ҳолда олиб бориш зарур. Айниқса, қатор ораларига «шарбат» оқизиш, шу йўл билан ҳар туп ғўзани қондириб суғориш катта аҳамиятга эгадир.

«Шарбат» — экинга малҳам. Инсон учун сервитамин озиқ-овқат қанчалик зарур бўлса, ғўза учун «шарбат» шунчалик керак. Маҳаллий ўғит махсус ҳовузчаларда сақланиб, сўнгра «шарбат» усулида эгатларга оқизилса, ғўзалар тез ривожланади, ҳосил тугунчалари кўпаяди, гул ташламайди. «Шарбат» ана шундай хссиятли, экинга қон, жон бағишловчи малҳамдир.

Биз буни кўп йиллик тажрибаларимизда синаб келяпмиз. «Шарбат»дан яхши фойдаланганлигимиз туфайли кейинги уч йил ичида пахта ҳосилдорлиги гектарига 10 центнер кўпайди, Ўтган йили ҳар гектар ердан 26 центнердан «оқ олтин» кўтардик.

Етти йилликнинг якунловчи босқичида 590 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнерга етказиб ҳосил олишни мўлжаллаганмиз. Бунинг учун ғўза қатор ораларини культивация қилиш, озиқлантириш ва суғоришни юксак агротехника қоидаларига мослаб ўтказмоқдамиз. Биринчи навбатда, ҳавонинг анча исиб кетганлигини эътиборга олиб, суғоришга зўр беряпмиз. Суғорганда ҳам оддий усул билан эмас, бешамалар олиб эгатларга маромига етказилган «шарбат» оқизяпмиз. Шунинг учун ҳам ғўзаларимиз кунда бир яшнаяпти.

Бўлим ишчилари учинчи комплекс парваришни тезроқ тугаллаш, июль ойи давомида ғўза қатор ораларини камида тағин икки марта культивация қилиб, қондириб суғориш билан бирга, тўйдириб озиқлантириш учун астойдил курашяптилар. Ана шу йўл билан ой охирига қадар ҳар туп ғўзада мўл-кўл ҳосил тўплаймиз, гулларнинг кўпчилигини сақлаб қолиб, тўқ ва бўлиқ кўсакларга айлантирамиз. Ҳосил тўплаш ойи давомида ҳар туп ғўзада 7-8 тадан тўқ кўсак бўлишига эришамиз.

Механизаторлар билан сувчилар маслаҳатли иш олиб боришяпти. Чопиқ тракторларига тўсқич қўйиб, культиватор органларини яхши регулировка қилиб ишлаётган Деҳқонбой Жўраев, Тўхташ Бектошев, Ориф Нишонов, Комилжон Холматов, Расулжон Болтабоев каби механизаторларимиз смена топшириқларини ошириб бажариш билан бирга, ишнинг сифатига жуда катта эътибор бермоқдалар. Улар суғоришдан кейин қайси участкада қачон культивация ўтказилишини аниқлаб чиқишади. Ерлар оби-тобига келиши биланоқ, культивацияга киришадилар. Ҳар туп ғўза бўғзига майин тупроқ тўшалиб қолишига эришадилар. Механизаторларимиз қатор оралари бўйлаб, шунчаки ўтиб кетмасдан, бегона ўтларни ҳам битта қолдирмай таг-томири билан йўқотиб боришади.

Юқорида айтганимдек, барча бригадаларда «шарбат» усулида суғориш кенг қўлланиляпти. Кекса сувчилардан Набижон бозоров, Мадамин Юсупов, Мирзаполвон Дадаев, Абдулла Болтабоев, Ҳамиджон Темировлар ғўза тупларини меҳр билан ардоқламоқдалар. Ғўзани суғориш кечаю кундуз сира тўхтатилмайди. Ана шу сувчиларимизнинг ташаббуси билан 100 жойда «шарбат» ҳовузчалари қазиганлигимиз жуда қўл келяпти. Бу иш билан 60 сувчи доимий равишда шуғулланмоқда.

Бўлимда маҳаллий ўғит тайёрлаш, уни далага чиқариб, махсус ҳовузчаларда сақлаш иши юзасидан назорат пости ташкил этилган. Бу постга бўлим партия ташкилотининг секретари Аъзамжон Темиров бошчилик қилмоқда. Унинг ихтиёрига 15 та автоприцеп, 4 та «ДТ-20» маркали трактор ва 50 кишидан иборат ишчи кучи ажратилган. Пост ана шу кучлардан самарали фойдаланмоқда. Бирон гектар ерга «шарбат»сиз сув қўйилмаётир.

Илғор бригадалар ҳақида ҳам икки оғиз тўхталиб ўтиш керак. Коммунист Ҳусанбой Умматов бошлиқ бригада бўлимда эмас, ҳатто совхозимизда ҳам пешқадам ҳисобланади. 100 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 35 центнерга етказиб «оқ олтин» топширишга аҳд-паймон қилган мазкур бригада аъзолари ғўза парваришини жадал суръат, аъло сифат билан давом эттирмоқдалар. Барча майдонлардаги ғўза ҳозиргача уч марта комплекс парвариш қилинди. Натижада бригадада ғўзалар тез ривожланмоқда. Ҳар туп ғўзада 7-8 тадан гул санаш мумкин. Бу, ғўза парваришида фан ва агротехника ютуқлари, илғор тажрибаларга кенг амал қилинаётганлигининг илк самарасидир.

Бўлимнинг Маҳмуджон Ҳайдаров, Обиджон Абдуллаев, Собиржон Аҳмедов, Йўлдошали Тожиев ўртоқлар бошлиқ бригадаларида ҳам «шарбат» оқизилган, яхши парвариш қилинган майдонлардаги ғўзалар бир текис гуллаб қолди.

Пахтакорларимиз қайноқ дамларни бошдан кечирмоқдалар. Улар ҳосил тўплаш ойида бутун куч ва ғайратларини аямай меҳнат қиладилар. Культивация, озиқлантириш билан айни вақтда, «шарбат» оқизиб суғоришнинг афзалликларига ишонган ишчиларимиз июль ойининг ҳар бир дақиқасидан оқилона фойдаланишни ўз олдиларига асосий мақсад қилиб қўйганлар.

И. ТОШТЕМИРОВ,
Фарғона областидаги «Қўқон» совхози «Ленинград» бўлимининг бошқарувчиси.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» РЕЙДИ

ҚУРУҚ ШОВҚИН-СУРОН

Бир группа илғор пахтакорларнинг республика қишлоқ меҳнаткашларига ёзган мурожаатида таъкидланганидек, раҳбар ходим бошқалардан иш талаб қилиш билан бирга меҳнаткашнинг яхши ишлаши учун шароит ҳам яратиб бериши, унинг эҳтиёжлари ҳақида ғамхўрлик кўрсатиши зарур.

Хоразмнинг бу йилги улкан «оқ олтин» хирмонига салмоқдор ҳисса қўшадиган Хива райони пахтакорлари мўл ҳосил етиштириш йўлида жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилмоқдалар. Механизаторлар, сувчилар, барча колхозчилар далада кечаси-кундузи жавлон уриб, ғўза парваришини, озиқлантириш ва суғоришни тобора жадаллаштираётирлар. Хўш, пахта учун тер тўкаётган қадоққўл азаматлар тўғрисида қандай ғамхўрлик қилиняпти?

ИБРАТ ОЛСА АРЗИЙДИ?

Ленин номли колхозда дала меҳнаткашлари ғамхўрлик ва меҳрибонлик билан қуршаб олинган. Жиҳозланган ва ускуналанган шийпонлар — колхозчиларнинг мириқиб дам оладиган жойи, иккинчи уйи. Ҳамма бригадаларда иссиқ овқат пиширилади, чой тайёр, мева-чева муҳайё.

Колхоздаги маиший комбинатнинг ишини яхшилашга алоҳида эътибор берилияпти. Қишлоқ меҳнаткашлари маиший хизматнинг кўпгина турларидан фойдаланаётирлар. Ёш болали оналар серунум ишлайдилар, чунки кичкинтойлар боғча-яслиларда.

Правление ва партия комитети социалистик мусобақа шартлари қандай бажарилаётганлигини ҳар ўн кунда якунлаб, мусобақа ғолибларини, биринчи навбатда сувчиларни ва механизаторларни рағбатлантириб боради.

Фрунзе номли колхозда ҳам ҳозирги қайноқ кунларда меҳнат аҳлининг талаб ва эҳтиёжларини қондириш — раҳбарларнинг диққат марказида. Колхозда яқинда маиший комбинат қурилиб, ишга туширилди. Тикувчилик цехи, ремонт устахоналари, сартарошхона, ҳаммом халқ хизматида.

Ленин номли ва Фрунзе номли колхозлар ғўза парваришида олдинда бораётганлиги, ишлаб чиқаришда юқори кўрсаткичлар қўлга киритилаётганлиги колхозчиларнинг меҳнат шароити ҳақида зўр ғамхўрлик қилинаётганлигининг самарасидир.

Афсуски, аҳвол ҳамма жойда ҳам юқоридагидек эмас.

«ХЎЖА КЎРСИН»ГАМИ?

Район колхозларида 275 бригада бор. Шундан 194 таси ўз дала шийпонига эга. Бироқ, коллектив хўжалик маблағини сарфлаб қурилган бу шийпонларнинг кўпчилиги ҳувиллаб турибди, уларга колхозчилар қадам босмай қўйган. Нима учун?

Бунинг икки сабаби бор: биринчидан, шийпонлар жиҳозланмаган ва безатилмаган. Шийпонларда яйраб дам олиш учун қулай шароит яратилган эмас.

«Москва» колхози — райоиннинг пешқадам хўжаликларидан бири. Мана, Киийшжон Назарова бошлиқ 9- бригада шийпонидамиз. Тушки овқатланиш пайтида шийпонга ҳеч ким келмади. Иссиқ овқат пишириш у ёқда турсин, чой ҳам қайнатилмагач, бу ерга ким қадам ранжида қиларди! Тўғри, шийпонда қозон-товоқ, қошиқ, чойнак-пиёла ва бошқа нарсалар бор, лекин улар бир хонада қулфлоғлиқ ётибди. Правление раиси Машариф Раҳимовнинг гапига қаранг: ёз кунлари тушки танаффус уч соат давом этаркан, колхозчилар ўз уйларида овқат пиширгани маъқул эмиш. Раис шундай йўл тутгани сабабли бошқа бригадаларда ҳам иссиқ овқат ташкил этилмаган.

Калинин номли колхоз раиси О. Собиров, партия ташкилотининг секретари А. Сафоев ўртоқлар шийпонларда дам олиш учун қулай шароит яратишга бефарқ қарамоқдалар. Натижада колхозчилар уйларига тарқалишиб, ҳар ким хоҳлаган вақтида ишга чиқади. Меҳнат интизоми бўшашган, уюшқоқлик йўқ. Колхоз ғўза парваришида судралаётганлигига сабаб ҳам шу.

Иқтисодий жиҳатдан анча бақувват Охунбобоев номли машъал хўжаликда битта ҳам типовой дала шийпони қурилмаганлиги ачинарли ҳолдир. Правление раиси ўртоқ С. Оллаберганов ишнинг кўзини биладиган тадбиркор раҳбар. Лекин у колхознинг шуҳратини ошириш йўлида тер тўкаётган меҳнаткашларга қулай шароит яратиш масаласига кам эътибор беряпти.

Кўп колхозлардаги хушманзара жойларда қурилган шинамгина шийпонларни безатиш, халқнинг маданий дам оладиган жойига айлантириш ҳақида ҳеч ким бош қотирмаётир. Хўш, бу шийпонлар «хўжа кўрсин» учун қурилганми?

БОЛАЛАРНИ АЛДАМАНГ

— Колхозларда 45 та доимий боғча-ясли ишлаб турибди, бригадаларда 275 та мавсумий боғча ташкил қилинган, — деди район партия комитети пропаганда ва агитация бўлими мудири ўртоқ Н. Матёқубов.

Биз бир неча колхозда бўлиб, болалар муассасалари иши билан танишдик. Бригадалардаги мавсумий боғчалар аҳволидан ҳеч ким хабар олмай қўйган, уларга болалар кам тортилган. Доимий боғча-яслиларнинг иши ҳам бутунлай қониқарсиз.

Чапаев номли колхознинг типовой боғча-яслисига 40 бола тортилган. Унда беш тарбиячи ишлайди. Боғча-яслида 30 га яқин болани учратдик, холос. Хоналар тозаланмаган, пол ювилмаган. Кроватлар, одеял ва чойшаблар етишмайди, ўйинчоқлар кам. Менюда ўн хилдан ортиқ овқат кўрсатилган бўлса ҳам уч-тўрт хили тайёрланади, холос. Боғча-ясли мудираси Розия Юсупова ўз вазифасини сидқидилдан бажармаётир. Правление раиси Отабой Қабулов болаларни сут-қаймоқ ва мева-чева билан таъминлашга сўз бериб, ваъдасига вафо қилмаётир. Афтидан, «алдаганн бола яхши» деб ўйлаётганга ўхшайди.

Райондаги Карл Маркс номли, Энгельс номли, Крупская номли ва бошқа қатор колхозларда ҳам боғча ва яслилар иши тузук ташкил этилмаган. Асбоб-ускуналар, ўйинчоқлар етишмайди, озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашда узилишлар бўлиб туради. Болалар муассасалари қониқарсиз ишлаётганлиги ёш болали оналарнинг жамоат меҳнатида фаол иштирок этишига халақит бермоқда.

Шуни айтиш керакки, колхозчиларга қулай шароит яратиб бериш тўғрисида Хивада шовқин-сурон кўп. Бу масала район партия комитети бюросида, бошланғич партия ташкилотлари йиғилишларида муҳокама қилиниб, қарорлар қабул этилди. Лекин, муҳим қарорларнинг ижроси изчил текширилмай, белгиланган тадбирлар қоғозда қолиб кетяпти. Бу соҳада район партия комитети секретари А. Саъдуллаев, пропаганда ва агитация бўлими мудири Н. Матёқубов ўртоқлар талабчанлик, ташкилотчилик ва ташаббус кўрсатмаётирлар.

Қуруқ шовқин-сурондан наф йўқ. Район партия ва совет ташкилотлари, колхозларнинг раҳбарлари мўл ҳосил тўплашнинг долзарб кунларида қишлоқ меҳнаткашларига маданий-маиший хизматни амалда яхшилашлари зарур.

Ш. ТОҲИРОВА,
А. ИСМАГИЛОВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг мухбирлар пости аъзолари.
Ф. ЗОҲИДОВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг Хоразм область мухбири.

«ЎЗБЕКИСТОННИНГ ШУҲРАТИ — УНИНГ ОДАМЛАРИДИР»

Ҳиндистондаги Уттар-Прадеш штати Қонун чиқариш ассамблеясининг депутатлари Бхагван Сахаи билан Никрам Шарма ўзларининг Ўзбекистонга қилган ўн кунлик саёҳатларини баҳолаб, «бу — илҳомбахш сафар бўлди» деб айтишди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг меҳмонлари бўлган Бхагван Сахаи билан Никрам Шарма республика ҳаёти билан танишдилар. Уларнинг саёҳат программасига Тошкентдан ташқари Самарқанд, Бухоро, Қўқон, Фарғона, Андижон, Наманган ҳам киритилди. Меҳмонлар Мирзачўлни забт этувчилар билан учрашдилар.

Уттар-Прадеш штати Қонун чиқариш ассамблеясининг депутатларини Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Е. С. Насриддинова ва республика Министрлар Советининг Раиси Р. Қурбонов қабул қилдилар.

Бхагван Сахаи Ўзбекистон телеграф агентлиги мухбири билан суҳбатда бундай деди: Экономика ва маданиятнинг барча соҳаларида Ўзбекистон эришган тараққиётга қойил бўлдик. Республиканинг одамлари бизда энг кучли таассурот қолдирди. Республиканинг шон-шуҳрати, тараққиёт ижодкорлари ана шу одамлардир. Совет ҳокимияти йилларида Ўзбекистонда замонавий техникани пухта эгаллаб олган, ҳар тарафлама ўқимишли ажойиб кишилар ўсиб етишди. Бу ишларнинг ҳаммасида социалистик системанинг кучи кўриниб турибди. Биз ўзбек дўстларимиз билан суҳбатлашиб, барча совет гражданлари сингари улар ҳам тинчликдан сидқидил манфаатдор эканликларини англадик. Ҳинд халқининг шундай дўстлари борлиги бизни қувонтирмоқда.

Никрам Шарма суҳбатда қуйидагиларни айтди: Шеригим, депутат Бхагван Сахаи сингари мен ҳам Ўзбекистон ССР Олий Совети ва маҳаллий Советларининг фаолияти билан қизиқиб танишдим. Халқ билан яқиндан алоқада бўлиш, сайловчилар олдидаги юксак масъулиятни англаб туриш, деди меҳмон, сизларнинг депутатларингизга хос хусусиятлардир. Совет Иттифоқида депутат башарти ишончни оқламайдиган бўлса, сайловчилар уни чақириб олишлари мумкинлиги биз учун ғоят ибратли ишдир. Бу — юксак демократия намунасидир. Совет депутати тегишли ҳуқуқларни олгандан сўнг кабинетда биқиниб ўтирмай, балки ўз округига бориб, ташкилотчилик ишлари олиб бориши, вақт-вақти билан сайловчилар олдида ҳисоб бериб туриши жуда муҳимдир.

Никрам Шарма таассуротларни ўртоқлашиб, республикада ёш авлодга нақадар катта эътибор берилаётганини ҳамма жойда кўрдик, деди. Бундай эътибор фақат социалистик жамиятга хос белгидир.

Уттар-Прадеш штати Қонун чиқариш ассамблеясининг депутатлари 7 июлда Тошкентдан Москвага жўнаб кетдилар. (ЎзТАГ).

ИНСОН ҚЎЛИ ГУЛ

ҚИЗИЛҚУМДАН ХАТ

●

Қуш учса қаноти, одам юрса оёғи куяди... Афсона ва эртакларда мана шу сатрлардан кейин қаҳрамонлар сиймосида мардлик, баҳодирлик юксак пафос билан куйланади.

Албатта, Қизилқумнинг ўтмиш тақдири ҳам ана шундай бўлган... Жазирама иссиқ, ғувуллаган шамол, қуёш таптидан қизарган ва оташ пуркаётган қип-қизил қум...

Мана, Навоий шаҳри ҳам орқада қолди. Самолёт кўкаламзорларга ҳозирча хайр дегандек бир-икки лапанглаб қум барханлари устидан уча бошлади. Ярим соатга яқин учаётибмизки, ўша-ўша чексиз қум. Онда-сондагина Қизилқум шаввозлари — чўпонларнинг айлана шаклидаги ўтовлари кўриниб қолади.

Кўп ўтмай қумлар орасида атрофи кўм-кўк катта-кичик кўллар кўринди. «Учар гиламимиз» шу ерга келганда ҳамроҳим «Мана, горячка»га ҳам келдик, манзилга озгина қолди»,— деди.

Ҳа, ҳақиқатан ҳам бу ердаги қудуқлардан отилиб чиқаётган қайноқ сувни (ҳарорати 50-60 градусга яқин) шофёрлар, геологлар, чўпонлар ва умуман Қизилқум йўловчилари «горячка» дейишади. Улар ана шу ором чашмасидан баҳраманд бўлиб яна йўлга отланадилар. Қизилқум ўртасида гидрогеологлар қўли ва ақли билан яратилган ажойиб манзарадан кўзимни уза олмай бир оз хаёл суриб қолибман шекилли, самолёт қўниш учун пастлаганини ҳам сезмабман. Ҳалигина чексиз кўринган қум барханлари бир неча ўнлаб қатор-қатор баланд вишкалар, шурф кўтаргичлари ва шахта коперлари, қўйнкнгки индустриал манзара билан алмашди. Ўнг томонда эса қатор-қатор уйлар кўриниб турибди. Ҳа, иккиланманг, биз қайноқ меҳнат ва жўшқин ҳаёт қучоғидаги— олтинтопарлар посёлкасидамиз. Мурунтовликлар жазирама иссиққа, қум бўронлари ва табиий қийинчиликларга қарамасдан, халқимиз фаровонлиги, Ватанимиз бойлигини ошириш учун астойдил меҳнат қилмоқдалар.

Ота-боболаримиз, меҳнат қилсанг, роҳат кўрасан деганидек, геологларимиз, пармаловчиларимиз ва шахтёрларимизнинг бир неча йилги самарали меҳнати зое кетмади. Силур даврига оид сланец ва қумтошларда бой олтин запаслари борлиги аниқланди. Ҳозир Ўзбекистон олтин конларининг бир қисмида разведка ишларига якун ясалиб, ҳисоботни запаслар бўйича Давлат комиссиясига топшириш тараддудидамиз. Албатта, бу ерда тажрибали геологлар билан бир қаторда ёш геологларимиз — Иброҳим Қуронбоев, Геннадий Федоров ва старший техник-геологларимиздан Памир Гайнуллин, Саша Москаленколарнинг ҳиссасини тилга олмасдан бўлмайди.

Бундан атиги 4—5 йил илгари қақраб ётган қумлар устида қатор-қатор оппоқ уйлар, спорт майдонлари, ошхона, маданий-маиший муассасалар, илм ўчоғи — шинам ва катта мактаб, ҳамда посёлкамизнинг энг жажжи, ёш гражданлари учун озода ва ёруғ болалар боғчаси қад кўтарди.

Ана шу чиройли манзарага кўз ташлаб, саҳродаги кўм-кўк дарахтларга тикилиб, беихтиёр инсон қўли гул дейсиз.

Х. КАРИМОВ,
инженер.
Қизилқум, Олтинтопарлар поселкаси.

ЗАМОНАМИЗ ҚАҲРАМОНЛАРИ

ТИНЧИМАС ЮРАК

Ҳали кўклам келишига бир оз вақт бўлса ҳам, лекин Фарғонада баҳор нафаси кезарди. Фақат осмонга кифтини тираб турган Тянь-Шань тоғларининг чўққилари қуёш нурида ялтираб кўзга ташланади. Ҳаво соф. Майин шабада этни жунжутса-да, танга ором бағишлайди. Аллақандай ёқимли, хушбўй ҳидлар димоққа урилади. Кишининг баҳри-дили очилади, яйрайди. Кунлар исиган сари дарахт уйғониб, ер бетини кўм-кўк майса қопларди. Ҳа, гўзал водийга баҳор ўз сепларини ёзарди!

Ана шундай навбаҳор кунларининг бирида мен ихтирочи — Ғози Собирович Собиров билан учрашдим.

...Кулранг «Волга» машинаси шаҳардан чиққач илдамлаб кетди. Шофёр ёнида ўтирган Собиров анча камсуҳан киши бўлганиданми, саволларимга «ҳа», «йўқ», «бўлиши мумкин» деб, қисқа жавоб берарди. Йўлда унга қанча савол бермай, кулфидилини очолмасдим. Орадан сал вақт ўтмай, республикада энг йирик нефть-химия корхоналари комплекси қад кўтараётган Қирғули посёлкасига етиб келдик.

Бу ерда ҳаёт қайнарди. Катта йўлдан темир-бетон конструкциялари, металл қувурлар ва бошқа қурилиш материаллари юкланган «МАЗ» автомашиналари бу ерда қад кўтараётган сунъий тола заводи томон кетмоқда. Қурилиш майдони гавжум.

Кун бўйи Собиров билан бирга бўлдик. Фарғона азот ўғитлари заводи, нефтни қайта ишлаш заводи қурилишларини айландик. Бу ерда монтажчилар янги установкани қўлдан чиқарган эканлар. Бундан Собировнинг кўнгли тўлди.

...Шаҳарга қайтар эканман, Ғози Собировнинг химия саноати корхоналарида қўлланиладиган энг катта ҳажмли пўлат шарни қандай қилиб ихтиро қилганлиги, унинг изланишларини бирма-бир хаёл кўзгусидан ўтказдим.

Шар... Оғир ва баҳайбат шар бу! Нефтни қайта ишлаш корхоналарининг бутан цехларида, синтетик каучук ишлаб чиқарадиган саноат кохоналарида, суюқ газларни сақлашда жуда қўл келади у. Ҳа, унинг аҳамияти беқиёс. Бундай шар сфера шаклидаги цилиндрли резервуарлардан фарқ қилади. Унинг девори анча юпқа, цилиндрга қараганда, уни ясаш учун икки баравар кам металл сарфланади. Кўриниб турибдики, бундай шар металлни тежашда ва ишнинг ҳажмини қисқартиришда катта қулайликларга эга.

Чет мамлакатларда шар резервуарларидан фойдаланиш анча илгари бошланган эди. Совет Иттифоқида эса 1958 йилда Барнаул қозон заводида биринчи марта тайёрлашга киришилди. Бу корхона йилига 40-50 та ана шундай шар резервуарини ишлаб чиқаради. Лекин, бу мамлакатимиз эҳтиёжини қондирадими? Йўқ. Демак, бундай ускуна бизга сув билан ҳаводек зарур! Хўш, бу шарни бошқармамизда тайёрлаш мумкин эмасмикин? Бу фикр Собировнинг хаёлини банд этган. У юрса ҳам, турса ҳам ана шу ҳақда ўйлар, бош қотирарди. Лекин у монтажчи. Маҳсулот ишлаб чиқариш билан шуғулланмайди.

Ҳарқалай Ғози ака мукаммал шар резервуари яратиш ишқи билан яшарди. 1962 йили у шарни йиғиш ишини тезлаштириб, нефть химияси аппаратларини автоматик усулда пайванд қиладиган оригинал агрегат — манипулятор яратди. Бу агрегат ишлаб чиқаришга жорий қилинди. Натижада йилига давлатнинг ярим миллион сўм маблағи тежаладиган бўлди.

Бу ишнинг бошланиши эди. Собиров химия саноатида кенг қўлланиладиган, давлатга катта фойда келтирадиган пўлат шар резервуари яратаман деб кўп ўйлади, кунни тунга, тунни тонгга улади. Ниҳоят манипуляторнинг кичик нусхаси тайёр бўлди. Кейин митти шар ясалди. Бу шар Москвада ўтказилган монтажчилар кенгашида кўриб чиқилди.

Шу вақтга қадар жаҳон практикасида сферик ҳажмдаги идишлар тайёрлаш учун фақат биргина усул—иссиқ штамповкалаш методи маълум эди. Штамповкалаш процессининг ўзи темирчилик пресслаш ускуналарида кўп меҳнат ва вақт талаб қиларди. Собировнинг пўлат шари-вальцовка машинаси яратилгач, бу янгилик Иттифоқимизгагина эмас, ҳатто чет мамлакатларга ҳам кенг тарқалди.

Собиров ўзининг бу ихтирочилик ишини, қимматли фикрларини СССР Давлат план комиссияси марказий темирчилик-пресс ускуналари конструкторлик бюросининг лойиҳалаш ишлари бўйича Бош бошқармасига ёзган хатида тўла ифодалади. У хат билан бирга шарнинг схемаси ва модель механизмларининг суратини ҳам қўшиб юборганди. Марказий конструкторлик бюросидан ишингиз чалароқ, шарни ясаш учун икки йил керак, деган жавоб хати келди. Бу воқеа 1963 йилнинг сентябрь ойида бўлган эди. Москвадан келган салбий жавоб Собировнинг иродасини букмади, балки уни янада масъулият билан ишлашга даъват этди. У дўстлари билан икки ярим ой деганда механизмнинг схемасини қайтадан ишлади. Вальцовкали машина яратилди. Жиҳозлангач, синовдан ўтказилди, силлиқланди, яхши пайванд қилинди. Мана, ниҳоят пўлат шар резервуари тайёр!

— Лекин мен ихтирочи эмасман. Кичик бир ишимнинг шу қадар катта муваффақиятга сазовор бўлишини ўзим ҳам билмас эдим, — дейди у камтарлик билан.

Мана ҳозир Собиров томонидан ихтиро қилинган пўлат шар ишлаб чиқаришда кенг қўлланилмоқда. Фарғона нефтни қайта ишлаш заводида ҳар бирининг ҳажми 600 кубометрдан бўлган иккита пўлат шар резервуари ишлаб турибди. «Гипроазнефть» институти сметасида кўрсатилишича, унинг тайёрланиши ва монтаж қилиниши учун 67.388 сўм маблағ сарфланиши керак. Бироқ, собировчилар тайёрлаган шар монтаж бошқармасига 34.430 сўмга тушди. Демак давлатнинг 33.408 сўм маблағи иқтисод қилинди.

Фарғона шарини Барнаул ёки чех шарига солиштириб қўрилганда у катта устунликка эга эканлигини билиб олиш қийин эмас: собировчилар ясаган шар Барнаул шарига қараганда тўрт марта, чех шарига қараганда эса 5 марта арзонга тушади. Унга сарфланадиган пўлат ҳам икки баравар камдир. Бундай шарни ясаш учун эса кўп меҳнат талаб қилинмайди. Ҳажми 600 кубометр бўлган 1000 та шар ясалганда, мамлакатимиз бундан йилига 40 миллион сўм фойда кўриши турган гап.

Собировнинг бу ихтирочилик иши республика газеталарида эълон қилингач, Иттифоқимиздаги монтаж бошқармаларидан шарнинг схемаси, лойиҳаси, расчётларини юборишни сўраб телеграммалар келди. Фарғона катта ҳажмдаги шар ишқибозлари — мутахассислар учун бамисоли марказ бўлиб қолди. Улар кенг ҳажмли вальцовка агрегатининг макети, схемаси ва расчётларини олиб кетишарди. Ҳозирги вақтда Иттифоқимиздаги «Волгацемтяжмаш» «Сиблитмаш», «Уралхиммаш» ва бошқа корхоналарнинг коллективлари ҳам Собиров методи асосида вальцовкали агрегат тайёрлашмоқда. Бу йил Фарғона нефтни қайта ишлаш заводида Собиров методи асосида 150 дан ортиқ шар тайёрланади.

Яна шуни ҳам айтиш кераккки, суюқ ўғитлар ва газни сақлашда ҳам бундай шарнинг аҳамияти беқиёсдир. Маълумки, суюқ ўғитларни ва юқори температурали газларни бундай шарда сақлаш катта фойда беради. Суюқ ўғитларнинг сифати бузилмайди.

Пўлат шар мамлакатимизда қад кўтараётган зарбдор химия қурилишларида, оғир саноат корхоналарида ҳам қўл келаётир.

Тиним билмас меҳнаткаш, ажойиб ихтирочи, монтаж бошқармасининг бошлиғи Ғози Собировнинг юраги ҳамиша янгилик ишқи билан тепаётир. Ҳа, унинг қалби сира тинчимайди!

Б. БОЗОРОВ,
Фарғонадаги 2-монтаж бошқармаси.

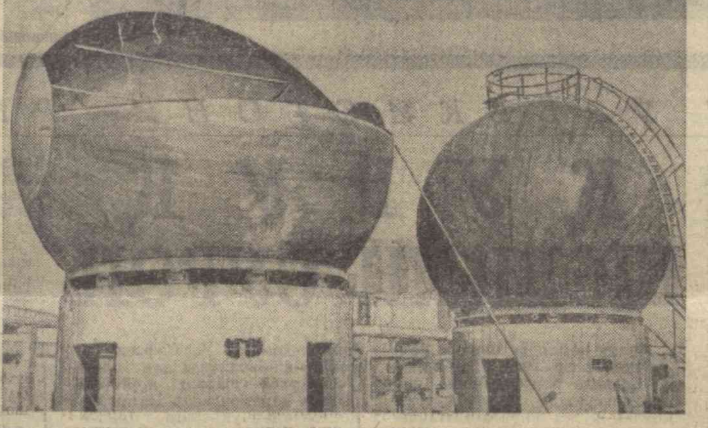

Суратларда (юқорида) ихтирочи Ғ. Собиров, пастда эса у ясаган улкан шарлар.

Самарқанд

МАРКАЗИЙ КОМИТЕТ ПЛЕНУМИ ҲИСОБЛАЙДИКИ, колхоз ва совхозларнинг экономикасини янада мустаҳкамлаш, қишлоқ меҳнаткашларининг ўз меҳнати натижаларидан моддий манфаатдорлигини ошириш соҳасида партия белгилаган чораларни муваффақиятли амалга оширмоқ учун барча партия, совет, хўжалик, комсомол ва касаба союз ташкилотларининг ишларини тубдан яхшилаш зарур. Одамлар ҳақида, колхоз ва совхозларнинг экономикасини ривожлантириш тўғрисида, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини кўпайтириш, шу маҳсулотларнинг таннархини арзонлаштириш ва ишлаб чиқаришдаги барча тармоқларнинг рентабелли бўлишини таъминлаш ҳақида кун сайин ғамхўрлик қилиш колхоз ва совхозларнинг фаолиятида асосий ва белгилаб берувчи нарсадир».

КПСС Марказий Комитети март (1965 йил) Пленумида олға сурилган бу энг муҳим вазифа ҳозир мамлакатимиздаги барча партия ташкилотларининг диққат марказида турибди.

Бугун ҳафталик газета Ўзбекистон ССР Самарқанд области қишлоқ хўжалигида иқтисодий ишлар қандай олиб борилаётганлиги ҳақида ҳикоя қилади. Область партия комитетининг ташаббуси билан бу ерда бутун область миқёсидан тортиб, колхоз ва совхозларнинг хўжалик ҳисобидаги бригадаларигача — қишлоқ экономикасини юксалтириш соҳасидаги барча ишларга раҳбарлик қилишнинг маълум системаси ишлаб чиқилди.

● ● ○ ● ● ●

Яқинда касби экономист, қадимги ёдгорликларнинг ишқибози бўлган бир чет эллик меҳмонга ҳамроҳ бўлиб Самарқандга бордим. Шаҳарга етгунимизча у машҳур ёдгорликлар тўғрисида гапириб борди. Меҳмон бундай ёдгорликларни кўришдан эстетик завқ олишини яширмас эди. Қайтишда эса бутун йўл бўйи Энгельс номли колхоз ва унинг раиси Фотима Қосимова, Пастдарғом районидаги Ильич номли совхоз ҳамда район партия комитетининг секретари Умар Шоражабов ҳақида, пахтакорлар ва чорвадорлар билан бўлган учрашув тўғрисида гапириб келди.

— **Менда шундай таассурот қолдики, Самарқанд областида ҳамма одамлар экономистга ўхшайди,**—деди меҳмон. Дунёдаги қадимги ажойиб ёдгорликларни жуда кўп кўрганман, лекин экономика масалаларига бундай қизиқишни биринчи марта кўришим. Чоғимда барча муваффақиятларингизнинг сабаби ҳам шу бўлса керак.

Меҳмон мақсадни ана шу мақсадга етиш воситаларидан, ғояни шу ғояни амалга ошириш қуролларидан қанчалик фарқ қила олганини билмайман. Аммо, бу қуролни ишлатишни — иқтисодий ишларни олиб боришни самарқандликлар қатъият билан ўрганмоқдалар ва бу соҳада эришган муваффақиятлари шубҳадан бутунлай холидир.

Газетхонни олдинданоқ огоҳлантириб қўймоқчиман, бу ерда ҳеч қандай мўъжиза ҳақида ҳикоя қилинмайди. Ҳеч қандай мўъжизанинг ўзи ҳам йўқ. Умуман Самарқанд области қишлоқ хўжалиги бошқа ҳар қандай область қишлоқ хўжалигига ўхшайди. Илғор колхоз ва совхозлар бор. Очиғини айтганда, бундай илғорлар ҳали ҳозирча камроқ. Қолоқ хўжаликлар ҳам бор. «Ўртача» хўжаликлар эса кўпроқдир.

Самарқанд областида ҳам манзара шундай эди. Аммо, экономика фанлари кандидати С. Усмонов область партия комитетига бундан бир ярим йил аввал раҳбарликка келгач, ўзига ва бошқаларга «Нима учун?» деб савол бера бошлади.

Область партия комитети экономистлар ва қишлоқ хўжалиги мутахассисларининг катта бир группасига бирламчи анализ ўтказишни топширди. Бу группа ишнинг дастлабки босқичидаёқ қизиқ воқеаларни аниқлади. Маълум бўлишича, деҳқончилик умуман барча районларда рентабелли ҳисобланса ҳам, баъзи районларда ғаллачилик зарар келтирар экан, аксинча, сабзавот фақат бир районда фойда келтирар экан. Токчилик эса учта районда катта даромад бермоқда, қолган районларда эса сезиларли зарар келтиряпти. Пиллачилик районларнинг ярмида катта даромад манбаи бўлиб қолган, қолган ярмида эса бошқа тармоқларнинг даромадини кемирмоқда. Қўйчилик соҳасида ҳам худди шунга ўхшаш манзара аниқланди.

Иқтисодий анализ сўқмоғи район миқёсидан бевосита хўжаликларга олиб келгач, бундай хилма-хиллик янада яққол кўзга ташлана бошлади. Бир центнер пахтанинг таннархи Пайариқ районидаги Карл Маркс номли колхозда 32 сўм 83 тийинга тушган бўлса, Пастдарғом районидаги «Комсомол» колхозида 21 сўм 44 тийинни ташкил этган.

Шундай қилиб, барча хўжаликларда маҳсулотларнинг ҳамма турлари бўйича манзара ана шундай. Бунинг устига, бир хўжаликнинг ўзида ҳам иқтисодий кўрсаткичларда тафовут жуда катта.

Анализ вақтида бундай тафовутларнинг сабаби аниқланди. Хўжаликларга, районларга ва умуман областга оқилона иқтисодий раҳбарлик қилинмаётганлиги, ишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олиб бориш ва таҳлил қилишга эътибор берилмаётганлиги ана шундай хилма-хилликнинг асосий сабабидир.

Бригада хўжалик ҳисобини олиб кўрайлик. Область партия комитети ва область ижроия комитети бу ҳақда бир неча яхши қарор қабул қилдилар, маҳаллий органларга бу янгиликни ҳамма жойда жорий этиш вазифасини юкладилар. Амалда эса бу қарорлар қоғозда қолиб кетаверди. Бригадирлар, ферма мудирлари, ҳисобчилар хўжалик ҳисоби нимадан иборат эканлигини яхши тасаввур қилолмасдилар. Оддий колхозчиларни эса қўяверинг. Бригадаларда сарф-харажатлар ҳисобга олиб борилмасди. Етарли иқтисодий билим бўлмаса, хўжалик ҳисоби ҳақида гап бўлиши мумкинми? Ишончли далилларсиз қандай қилиб, иқтисодий анализ қилиш мумкин?

Моддий манфаатдорлик масаласида ҳам аҳвол шундай эди. Бу масала юзасидан ҳам кўпгина яхши қарорлар қабул қилинган эди. Аммо уларни амалга ошириш мумкин бўлмади, чунки чинакам ҳисоб-китоб ишлари бўлмагандан сўнг моддий манфаатдорликни қандай амалга ошириш мумкин! Барча колхозлар бевосита пул билан ҳақ тўлашга ўтган бўлсалар ҳам, бу ишда хўжа кўрсинлик кўп эди. Дала ишлари камайган вақтда 3-4 ойгача колхозчиларга пул берилмасди. Бу эса колхозчиларнинг бундай ҳақ тўлашга ишончини йўқотиб қўярди. Иш қизиган пайтларда эса бригадирлар ва ҳисобчилар далага даста-даста пул келтириб, ҳар кунги иш учун ўша куннинг ўзида ҳақ тўлардилар.

Ваҳолонки, ҳаёт янги талаблар қўярди, илғор кишилар эса ана шу талабларга риоя қиладилар. Масалан, «Ленин йўли» колхозида 5-бригада табелчиси З. Аҳмедов колхозчининг кундалик қилган иши ва бунинг эвазига оладиган ҳақни ҳар куни журналга ёзиб боради. Ойнинг охирида эса, ким қанча ишлаганлигини эълон қилади. Истаган киши бу ҳисоб-китобнинг тўғрилигини текшириб кўриши мумкин. Бу ерда мунтазам равишда пул бериб турилганлиги учун моддий манфаатдорлик қуруқ ваъда эмас, балки реал фактга айланди.

Пастдарғом район партия комитети тажрибаларга таяниб, иқтисодий анализ қилишни ташкил этиш ва жойларда экономист кадрларни ўқитиш билан шуғулланадиган махсус группа тузишга қарор қилди. Натижада район иқтисодий кенгаши вужудга келди. Унга район партия комитетининг секретари бошчилик қилмоқда. Яхши тайёргарлик кўрган жамоатчи экономистлар коллективи бир қанча муҳим анализлар ўтказди ва улар хўжаликларга катта фойда етказди.

УМУМАН АЙТГАНДА, Самарқанд область партия комитети ҳеч нарса кашф этгани йўқ. Партия комитети кадрларнинг иқтисодий ўқишини йўлга қўйди, илғорлар очган йўлдан бориб, нобудгарчилик сабабларини, уларни бартараф қилиш йўлларини эътибор билан ўрганди, унисини ҳам, бунисини ҳам умумлаштирди. Бу иш жуда мураккаб эди ва, очиғини айтганда, бақириб, буйруқбозлик билан раҳбарлик қиладиган кишиларнинг зимдан қаршилигига ҳам учради.

Лекин бюро аъзолари ва активнинг кўпчилиги қаттиқ туриб иш тутди. Улар кишиларга хўжаликни иқтисодий жиҳатдан қандай оқилона бошқаришни қатъият билан ўргатдилар, ҳисобчи ва экономист ходимларни ўзларининг асосий ишларидан бошқа ишларга жалб қилишни қатъий тақиқлаб қўйдилар. Одатда йиллик ҳисоботлар мартнинг охирига бориб тугар эди. Областда биринчи марта йиллик ҳисоботларнинг 15 февралда тугалланишига эришдилар, шундай тартиб ўрнатдиларки, эндиликда бригадаларга, шунча майдонда шунча пахта етиштирасан, деб бериладиган топшириқ ўрнига кенгайтирилган ишлаб чиқариш-молия топшириқлари бериладиган бўлди. Шу йилга қадар колхозларда бригадалар учун ишлаб чиқариш-молия топшириқлари йилнинг иккинчи ярмидагина берилар эди. Бу йил эса бригадалар бундай топшириқларни апрель ойидаёқ олдилар.

КПСС Марказий Комитети март (1965 йил) Пленуми қарорларидан руҳланган область партия активи кенгайтирилган иқтисодий ҳужумга тайёргарлик кўришнинг биринчи босқичини туғаллашга қарор берди. Кадрларга иқтисодий билимларни ўргатиш системаси коллектив бўлиб ишлаб чиқилди, дастлабки звено — хўжалик ҳисобидаги бригададан тортиб, область миқёсида иқтисодий анализ ва экономика ишларини ташкил этиш системаси яратилди. Бу ишлар қуйидагича амалга оширилмоқда.

ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИ қишлоқда экономика соҳасидаги муваффақият ёки муваффақиятсизлик бригадада ҳал қилинади деб жуда тўғри фикрга келди. Бир қатор хўжаликларнинг тажрибасини ўрганиш ва бу тажрибаларни мутахассисларнинг мулоҳазалари билан бойитиш бригадада ҳисоб-китоб ишларининг ҳамма системасини учта кичик журналга сиғдириш имконини берди. Эндиликда оддий ҳисобчи ҳам бундай ҳисоб-китоб ишларини бемалол бажараверади.

Биринчи журнал колхозчилар билан ҳисоб-китоб қилиб боришга бағишланган. Ҳисобчи бу журналга ҳар куни колхозчи бажарган ишни, неча киши соати сарфланганлигини, иш ҳақининг 70 процентини ҳисобидан колхозчига қанча пул тегишини (қолган 30 проценти йилнинг охирида берилади) ёзиб боради. Ой охирида соатлар киши кунига айлантирилади. Намуна сифатида Булунғур районидаги «Партия XXII съезди» колхозининг ўнинчи бригадаси журналидан бир неча сатр келтириб ўтамиз.

Исми ва фамилияси	лавозими	Апрель: киши куни	Апрель: суммаси	Апрель: қачон пул тўланган	Май: киши куни	Май: суммаси	Май: қачон пул тўланган	Июнь: ва ҳоказо
Абдураҳмонов З.	колхозчи	17	21,73	10/V	29	49.80	10/VI	
Абдураҳмонова М.	колхозчи	29	35.40	10/V	30	47.20	10/VI	
Умарова А.	колхозчи	16	22.43	10/V	26	49.84	10/VI	

Колхозчилар бу маълумотларни фақат журналга ёзиб бормай, балки кўзга кўринадиган жойга осиб қўйишни талаб қилдилар. **Эндиликда областдаги колхозларнинг барча дала шийпонларида шундай тартиб ўрнатилган: ҳар бир киши ўзи қанча ишлаганлигини ва қанча пул олганлигини кўра олади.**

Иккинчи журнал — дала журналидир. Бу журналга агротехникага тааллуқли бўлган ҳамма нарсалар киритилади. Барча агротехника ишлари уч даврга: чигит экишга тайёргарлик ва чигит экиш, ғўза парвариши, йиғим-терим терим даврига бўлинган. Қандай иш қачон бажарилганлиги, экин схемаси, ўғит солиш, уруғлик сорти ва миқдори бригаданинг ҳар бир участкаси бўйича журналга ёзиб борилади. Ўша бригаданинг иккинчи журналидан бир саҳифасини келтирамиз.

Ғўза парвариши

Иш тури	Участка номери вақти 1.	2.	3.
Биринчи озиқлантириш	21/V—24/V	10/V—20/V	25/V—29/V
Солинган ўғит (центнер):			
аммиак селитраси	32	100	38
суперфосфат	24	—	—
Яганалаш	14/V—16/V	17/V—24/V	25/V—26/V
Биринчи суғориш	15/VI	13/VI	29/V
ва ҳоказо			

Область партия комитети, **агротехника бевосита экономика билан боғлиқдир,** деб ҳаммага ўргатиши бежиз бўлмаса керак. Биринчидан, агротехника ишларини энг қулай муддатда ўтказиш мўл ҳосил олиш, яъни сарф-харажатлар эвазига энг кўп даромад олиш имконини беради. Иккинчидан, анализлар шуни кўрсатдики, кўпгина колхозларда ҳисоб-китоб ишларидаги чалкашлик оқибатида агротехника тадбирларини амалга ошириш учун кетган харажатларни аниқлаб бўлмайди. Масалан, ўтган йили баъзи хўжаликларда экинларни парвариш қилганлик учун шунча миқдорда пул берганларки, агар уни экин майдони ва иш нормасига тақсимлайдиган бўлсак, ғўза қатор оралари 4-5 марта ўрнига 11 мартагача культивация қилинган ва 3-4 марта ўрнига 9-10 марта суғорилган бўлиб чиқади. Дала журналини тўғри олиб бориш ошириб ёзиш ҳолларига чек қўяди. Ишлаб чиқариш харажатларини осонлик билан назорат қилиб бориш имконини беради.

Учинчи, асосий журналда эса бригаданинг хўжалик ҳисоби топшириқларини бажариш соҳасидаги кўрсаткичлари қайд қилинади. Бу журналнинг бир неча саҳифаси йил якуни кўрсаткичларини иқтисодий жиҳатдан анализ қилишга бағишланган. План, мажбурият ва уларнинг бажарилиши, бригаданинг состави тўғрисида ҳамма маълумотлар бор. Бу журналда коллектив планни бажарса, қанча пул ишлаши, мажбуриятни бажарса қанча пул олиши, мажбуриятни ошириб адо этса қанча ҳақ берилиши кўрсатилган. Юқорида тилга олинган бригадада бу маълумотлар қуйидагича ифодаланган.

Улуғ ВАТАНИМИЗДА

Свердловскдаги (Пенза области) соат заводи 7 йиллик планни бажарди. Завод олти ярим йил мобайнида 12 миллиондан ортиқ девор ва стол соати берди.

Соат ишлаб чиқариш 1958 йилдагига нисбатан 2,5 баравар кўпайди. Маҳсулот турларининг ярмидан кўпроғи янгиланди.

●

Волжск меҳнаткашлари катта ва қувончли байрамни нишонладилар. Мари тупроғида Ўрта поволжье йирик индустриал райони барпо қилинган кунга чорак аср тўлди. Шаҳар юбилейи оммавий халқ сайили билан нишонланди. Волжск мамлакатимиздагина эмас, балки чет элларда ҳам кенг шуҳрат қозонди.

●

Латвия республикаси сут саноати биринчи ярим йиллнида олти ойлик программага қўшимча суратда ишлаб чиқарган маска ёғ билан Латвия пойтахтининг 650 минг кишидан иборат аҳолисини беш ой таъминлаш мумкин. Комбинат топшириққа қўшимча суратда ишлаб чиқарган ёғ ва колбаса маҳсулотларини ташиш учун ўн иккидан ортиқ эшелон керак бўлган бўлур эди.

●

Қорақумда балиқ овланиши кўпчиликни ҳайрон қолдирса керак. Лекин бу ерда ҳақиқатан балиқ пайдо бўлди. Йўлутан балиқ саноат хўжалигининг 10 дан ортиқ бригадаси Ҳовузхон сув омборида балиқ овламоқда. Ҳовузхон сув омбори қумлар орасида жойлашган бўлиб, Мурғоб ва Тажан дарёларидан сув олади. Бу йил балиқчилар савдо ташкилотларига қарийб 550 центнер усач, оққайроқ, сазан, лаққа балиқлар топширдилар.

●

УЛАН-УДЭнинг Галтай улусида эски мактаб ўрнида бошланғич мактабнинг чиройли биноси қад кўтарди. Бу йил чорвадорлар ва механизаторларнинг сансон фарзанди шу ерда бир сменада ўқий бошлайди. Бу мактаб Мухор Шибир районидаги «Знамя Ленина» колхозига қарашли аҳоли яшайдиган пунктлардаги еттинчи янги мактаб биносидир. (ТАСС).

ТЕХНИКА ИЖОДИ

ЎЗБЕКИСТОН ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ЖАМИЯТЛАРИНИНГ ИККИНЧИ СЪЕЗДИ

Техника тараққиёти ижодкорлари 46 минг кишилик армиясининг вакиллари 6 июлда республика Фанлар академиясининг конференц-залига тўпланишди. Бу ерда Ўзбекистон илмий техника жамиятларининг иккинчи съезди бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Илмий техника жамиятлари республика кенгашининг раиси, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент аъзоси М. З. Хомидхонов Республика кенгашининг ҳисоботини берди. Ўртоқ Хомидхонов олимлар, мутахассислар ва илғор ишчиларнинг ана шу оммавий ташкилотининг икки йиллик ишларига якун ясади.

Съезд делегатлари таъкидлаб ўтганидек, бошланғич ташкилотлар жамиятнинг негизидир. Бошланғич ташкилотлар сони анча ортиб, 1187 тага етди. Бошланғич ташкилотлар активларининг кенг иштироки билан илм-фан, техника ва ишлаб чиқаришга тааллуқли энг муҳим масалаларни муҳокама қилмоқдалар ва шу масалалар юзасидан тавсиялар бермоқдалар. Ишлаб чиқариш-техника кенгашларининг вазифалари бошланғич ташкилотлар ихтиёрига топширилгнидан кейин, бу ташкилотларнинг роли айниқса ўсди. Съездда энг яхши ташкилотларнинг ишларидан мисоллар келтирилди.

Икки йил ичида жамоат ижодий бирлашмаларининг сони анча кўпайди. Бу бирлашмаларнинг ишида 25 минг инженер, техник ва ишчи қатнашмоқда. Шу давр ичида иқтисодий анализ бюроларининг сони тўрт баравар, конструкторлик ва конструкторлик-технологик бюроларининг сони бир ярим баравардан зиёд, техника информацияси бюроларининг сони икки баравар кўпайди. Тошкент тўқимачилик комбинатида тўққизта иқтисодий анализ бюроси уч йил ичида 125 хил ишни бажардилар ва давлатнинг ярим миллион сўмлик маблағини тежадилар. Пахтачилик машиналари давлат махсус конструкторлик бюросининг ташаббускор ходимларидан ўн икки киши хизмат вақтларидан кейин ишлаб, ғоят унумли ишлайдиган подборщикни вужудга келтирдилар.

Жамоатчи ходимлар буюмларнинг техника даражаси, сифатини бутун чоралар билан яхшилаш, уларни ишончли ва мустаҳкам ишлаб чиқариш проблемаларини ҳал этишга катта ҳисса қўшмоқдалар. «Таштекстильмаш», «Ташсельмаш», «Компрессор» заводларидаги илмий техника жамиятларининг бошланғич ташкилотлари бу соҳада кўп иш қилмоқдалар.

Шу билан бирга, съездда жамиятларнинг фаолиятидаги камчилик ва нуқсонлар ҳам кўрсатиб ўтилди. Ишлаб чиқаришнинг техника даражасини ошириш учун мавжуд имкониятларнинг ҳаммасидан ҳали тўла фойдаланилмаётир. Илм-фан ютуқларидан халқ хўжалигида фойдаланишга кўпроқ эътибор бериш зарур. Олдимизга қўйилган вазифаларни муваффақиятли бажармоқ учун тармоқ жамиятларининг ишларини мувофиқлаштириб олиб бориш, ишлаб чиқариш новаторларини, коммунистик меҳнат ҳаракати қатнашчиларини бу жамиятларнинг ишларига кенг жалб этиш керак.

Съездда қабул қилинган резолюцияда халқ хўжалигида техникани янада тараққий эттириш юзасидан тавсиялар берилди.

Съезд Ўзбекистон илмий техника жамиятлари республика кенгашининг янги составини сайлади. (ЎзТАГ).

ЁТОҚХОНАДА КИНОЛЕКТОРИЙ

Низомий номли Тошкент Давлат педагогика институти ректорати, партия ва касаба союз ташкилотининг ташаббуси билан институтнинг 1. ва 2.ётоқхоналарида кинолекторий ташкил қилинди. Лекторийда кино кўрсатилиши олдидан халқаро масалаларга бағишланган лекциялар ўқилмоқда.

Кинолекторий ишидан студентлар мамнун.

Ш. ШОМУКАРРАМОВ.

БАҒРИ ҚУЁШ МУАЛЛИМА

Маданият ва истироҳат боғига қўшни бўлган «Ўқитувчилар уйи». Сершоҳ дарахтлар соя ташлаб турган ҳовлида мураббийлар, ўқитувчилар йиғилишган. Бугун улар қадрдон ҳамкасблари, устозлари, Октябрь революциясидан илгариёқ маърифат нурини тарқата бошлаган, республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи Ҳабиба опа Юсупованинг етмишинчи баҳорини кутлашади.

Ҳабибахон етти ёшга кирганида, 1901 йилдан Кўкча даҳасидаги эски мактабда Фотима отинда хат-савод чиқарди. Сўнг оғир машаққатлар билан, руҳонийларнинг қаршилигига қарамай, рус-тузем мактабида ўқиди. 1914 йилдан бошлаб турмуш ўртоғи Рустам ака ёрдамида Ҳабибахоннинг ўзи ҳам муаллималик қила бошлади. Янги усул мактабларида меҳнаткашларнинг болаларини илм-маърифатдан баҳраманд қилди.

Революция офтобининг ҳаётбахш шуълалари Тошкентга ҳам етиб келди. Шу йилларда Ҳабиба опа ўқитувчилар тайёрлайдиган янгича курсларда ўқиди. Уни ўғил-қизлар мактабига мудира қилиб тайинлашди. Энг илғор, энг жасур, матонатли хотин-қизлар қаторида Ҳабиба опа ҳам биринчи бўлиб паранжини ўтга улоқтирди ва бошқаларни ҳам шунга ташвиқ қилди.

Ҳабиба опа бағри қуёш аёллардан. У Бедил номли 44-мактабда, «Янги ҳаёт» мактабида, кейинчалик Куйбишев номли 1-ўрта мактабда ишлаган йиллари фазилатларини янада камол топтирди.

Тантанали кечада сўзга чиққан Октябрь район маориф бўлимининг мудири Саидакбар Саидаҳмедов, «Ўқитувчилар уйи»нинг мудири Аҳмаджон Умаров, пенсионер-ўқитувчилар Советининг раиси Аъзамхон Рустамов, 1-мактаб директори Манзура Юсупова Ҳабиба опанинг ажойиб фазилатлари ҳақида гапирдилар.

Халқ маорифи аълочиси, хизмат кўрсатган ўқитувчи Ҳабиба Юсупова тўпланганларга ҳаяжонли юрак сўзлари билан мурожаат қилди.

— Азиз дўстларим, ҳамкасбларим, ёру-биродарларим, қавм-қариндошларим! Шу қадар ҳурматиззатингиз учун раҳмат, сизларга. Ёшим етмишдан ошди-ю, лекин чарчаганим йўқ. Чунки элюртимга бўлган меҳру ихлосим ҳамиша белимга қувват беради, тилимни бурро ва дилимни навқирон қилади. Пенсияга чиққанимга, мана беш йил бўлди. Шундан буён, тарбиячилик ишидан бир кун ҳам ажралгим келмади. «Ўқитувчилар уйи»да жамоатчилик асосида тузилган пенсионер-ўқитувчилар Советининг топшириқларини бажариб, ўқитувчиларга кўмаклашдик. Коммунизм қурувчиларини тарбиялаб, вояга етказишдай табаррук ишдан умрбод ажралмайман...

Маҳкам МАҲМУДОВ.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»да босилгандан кейин

«ЭГАСИЗ СИГИРЛАР»

«Совет Ўзбекистони» газетасининг шу йил 32 сонида босилган юқоридаги сарлавҳали мақолада «Ленинград» колхозида қорамолчилик ривожлантирилмаётгани, сут етиштиришни кўпайтириш, маҳсулот таннархини камайтириш чоралари кўрилмаётгани, сигирларнинг қисман нобуд бўлишига йўл қўйилгани қаттиқ танқид қилинган эди. Шу муносабат билан Чироқчи район партия комитети редакцияга қуйидагиларни хабар қилди:

Текширишда танқидий мақолада келтирилган фактлар тасдиқланди. Ўз вазифасига совуққонлик билан қарагани учун сут-товар фермаларининг мудирлари Исмоил Ҳақбердиев ва Ҳабибулла Юсуповлар вазифасидан бўшатилди, келтирилган зарар айбдор шахслардан ундириб олинди.

ЯНГИЛИКЛАР

ТУТ БАРГИНИ ҚИРҚИШ УЧУН МАШИНА

Пахтачилик машиналари Давлат махсус конструкторлик бюроси коллективи тут баргини қирқишга мўлжалланган «ЭТЛ-25» маркали янги машина ихтиро этди. Бу машина пилла қуртлари учун тут барги қирқишда меҳнат унумдорлигини анча оширади. Ҳар бир хўжалик шу машинани ишлатса, йилига 1242 сўмни тежаб қолади. «Ташхимсельмаш» заводи бу машиналарни кўплаб ишлаб чиқаришга киришди.

ҒОЛИБ ИХТИРОЧИЛАР ВА РАЦИОНАЛИЗАТОРЛАР

Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги кенгаши ҳамда Ўзбекистон касаба союзлари совети яқинда 1964 йилнинг иккинчи ярми мобайнида ихтирочи ва рационализаторлар социалистик мусобақасининг натижаларини кўриб чиқди. 1964 йилнинг иккинчи ярмида ихтирочи ва рационализаторларнинг 19 минг таклифи ишлаб чиқаришга жорий этилди. Бу таклифлар 25470 минг сўм иқтисодий фойда беради.

Ю. ДЕНИСОВ.

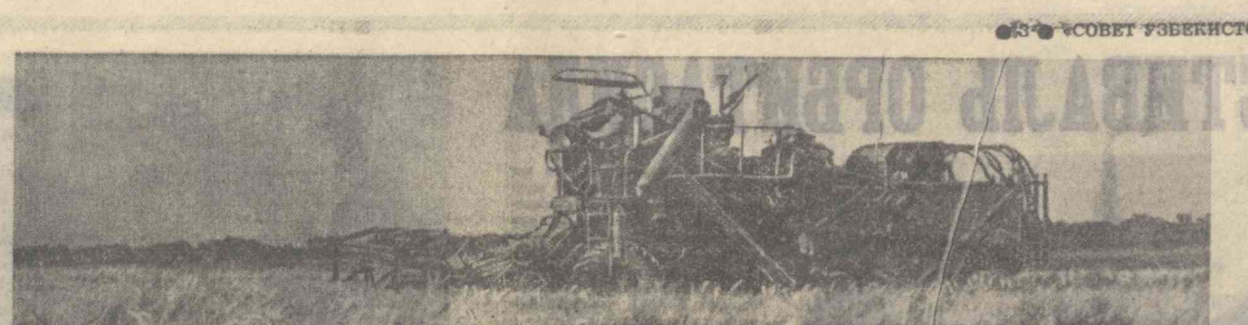

Каттақўрғон районидаги «Каттақўрғон» совхозида бу йил ғалла ҳосили ҳар қачонгидан ҳам мўл бўлди. Шу кунларда совхоз далаларида бўлсангиз кўплаб комбайнлар ғалла ўрим-йиғимида самарали ишлатилаётганлигини кўрасиз. Ҳар куни хўжалик омборларига дон юкланган автомашиналар тинимсиз қатнаб турибди. Суратда: ғалла ўрими пайти.

В. Сироткин фотоси.

БОЛГАРИЯЛИК ДЎСТЛАР АНДИЖОНДА

Қардош Болгария Халқ Республикаси Ямбол округи меҳнаткашлари делегацияси Андижон областига меҳмон бўлиб келди. Улар орасида Болгария Компартияси Ямбол округ комитетининг секретари Киров Владев Киров, Болгария Компартияси округ комитетининг ташкилий бўлим мудири Георгий Георгиев Петков, агроном Динка Александрева Кунева, ғиштчи мастер Груди Петров Иванов, сабзавоткор Христов Петков Христов ўртоқлар бор. Андижонликлар меҳмонларни ғоят хурсандлик ва эҳтиром билан кутиб олдилар.

Болгария Компартияси Ямбол область комитетининг секретари Киров Владев Киров бошчилигидаги делегация 6 июль куни шаҳар бўйлаб сайр қилди, шаҳарнинг диққатга сазовор жойларини кўрди. Ҳурматли меҳмонлар ҳамма ерда самимият билан кутиб олиндилар.

Болгариялик меҳмонлар область саноат корхоналарида, қурилиш иншоотларида, колхоз, совхозларда, ўқув юртларида бўлиб, етти кун давомида андижонликларнинг ишлари ва турмуши билан танишадилар.

А. ҚУРОНБОЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ташаббуси

Кўрсаткичлар	Ҳажми
Пахта майдони (гектар)	85
План бўйича гектаридан олинадиган ҳосил (центнер)	22
Мажбурият	31
План бўйича ялпи ҳосил (центнер)	1870
Мажбурият бўйича	2635
План бажарилса олинадиган умумий даромад (сўм)	71247
Мажбурият бажарилса олинадиган умумий даромад (сўм)	100203
План бўйича 1 центнер пахта таннархи (сўм)	22,48
Иш ҳақи фонди (сўм)	25648
План бажарилганлиги учун қўшимча иш ҳақи (сўм)	2137
Мажбурият бажарилганлиги учун	14478
Материал-пул харажатларини камайтиргани учун (тежалган сумманинг 50 проценти)	3330
Асосий ва қўшимча иш ҳақи миқдори (сўм)	45593
Бир колхозчининг ўртача йиллик иш ҳақи (сўм)	1140
Шу жумладан, асосий иш ҳақи	641
Қўшимча иш ҳақи	499

Газетхон, ўзингиз ўйлаб кўринг, бу маълумотлар қанчалик қизиқарли, улар колхозчиларнинг меҳнат унумдорлигини кўтариш ва харажатларни камайтиришдан моддий манфаатдорлигини оширишни қанчалик реаллаштиради! Ахир, колхозчи мажбурият бажарилганда икки баравар кўп ҳақ олиши мумкин-ку! Албатта унга ўз даласининг саҳий хўжаси бўлиш қизиқарли, унинг ўзи агротехникага хилоф қилмайди, колхоз мулкига хўжасизларча муносабатда бўлмайди, ортиқча харажатлар қилинишини хоҳламайди ва бошқаларнинг ҳам ана шундай қилишига йўл қўймайди.

Бироқ, харажатларни қисқартириш учун иқтисодий билимдон сифатида кураш олиб бориш учун ана шу харажатларнинг аниқ манзарасини кўра билиш лозим. **Журналга меҳнатни, материалларни ва пулни ҳар бир операцияга максимал даражада тақсимланганига тааллуқли маълумотлар ёзилади.** Ўнинчи бригада бошлиғи, Республикада хизмат кўрсатган пахтакор М. Раззоқов ана шу ёзувларга бир назар ташласа бас, у биринчи даврда — экиш олдидан ва экиш вақтида меҳнат сарфлари бўлими бўйича 982 киши-кун ёки 1.583 сўм, материал-пул харажатлари бўлими бўйича қарийб 500 сўм маблағ иқтисод қилинганлигини билиб олади.

Тежаш, албатта, агротехникага зиён келтирган ҳолда бормади — бундай ҳолда у планда белгиланган ҳосилни ололмасди ва қўшимча ҳақдан маҳрум бўларди. Одамлар харажатларнинг ҳар бир моддаси ҳақида ўйладилар ва уларни қисқартириш имкониятини топдилар.

Раззоқов бригадаси бу хўжаликда яккаю-ягона эмас, балки кўпларнинг биридир. Колхоз идораси олдига **«Иқтисодий бурчак»** ўрнатилган. Унинг юзига қопланган ойнанинг тагида шу йилнинг биринчи давридаги фаолият анализининг натижаси осиб қўйилган. Ундан ҳар бир киши барча ўн беш бригада харажатлар моддалари бўйича иқтисод қилганлигини ўқиб билиши мумкин. **Умуман колхоз меҳнат сарфларини 18598 сўм миқдорида, материал-маблағ сарфларини қарийб етти минг сўм миқдорида камайтирган.**

Эндиликда ана шундай иқтисодий бурчаклар ҳамма жойда мавжуд. Ўйлаймизки, олға томон қилинаётган ҳаракатнинг асосий хизматларидан бири: иқтисодий билимларни эгаллаш, иқтисодий иш қишлоқ хўжалиги ҳар бир меҳнаткашининг кундалик ўйлайдиган нарсасига айланаётганидан иборатдир.

Ҳозирнинг ўзидаёқ бу соҳада хайрли традицияга, яхши экономист кадрларга эга бўлган районларда иқтисодий иш қандай олиб борилаётганлиги ҳақида бу ерда атайлаб гапирмай ўтамиз. КПСС Марказий Комитети ноябрь (1964 йил) Пленумидан кейин тузилган ёш Хатирчи районидаги ишнинг аҳволини олиб кўрайлик. Район составига турли хил колхозлар — иқтисодий жиҳатдан бақувват ва камқувват хўжаликлар кирган. Умуман ўтган йили район хўжаликлари пахтачиликдан пландагига нисбатан 1,9 миллион сўм ва чорвачиликдан 1,4 миллион сўм кам даромад қилдилар. Райкомнинг янги секретари А. Каримов биринчи кунданоқ ўзини раҳбарликнинг янги услуби тарафдори эканлигини кўрсатди. Бу услуб область партия комитети томонидан қатъият билан сингдирилаётган эди. **Асоссиз дўқ-пўписаларга барҳам берилди, кадрларнинг иқтисодий ўқиши, жиддий ва ўйлаб ташкил қилинган иқтисодий иш бошланди.**

Район партия комитетининг биринчи секретари бошчилигидаги район иқтисодий кенгаши ҳар бир колхознинг ўтган йиллардаги бутун молия-иқтисодий фаолиятини чуқур анализ қилиб чиқди. Албатта, жуда катта резервлар борлиги аниқланди.

Даставвал, чорвачиликни олиб кўрайлик. Қилинган анализ жуда катта хўжасизликка йўл қўйилганлигини кўрсатди. Районда чорвачилик маҳсулотларининг таннархи давлат харид нархига нисбатан бир неча баравар зиёд эканлиги анализ қилинмасдан илгари ҳам маълум эди. Бироқ, бунинг сабаби нимадан иборатлигини билиш билан ҳеч ким чинакамига шуғулланмасди.

Иқтисодий кенгаш таннархни харажат турлари бўйича олиб кўриб, деярли барча хўжаликларда меҳнат сарфи асоссиз равишда ошириб юборилганлигини аниқлади. Масалан, ишлаб чиқариш-молия планида сут соғувчиларга соғилган бир центнер сут учун 3-4 сўм миқдорида меҳнат ҳақи тўлаш кераклиги белгиланган. Амалда эса колхозларнинг правлениелари моддий манфаатдорликни вужудга келтириш йўлларини нотўғри тасаввур этиш натижасида меҳнат унумдорлигини ошириш юзасидан чоралар кўриш ўрнига, бир центнер сут соғиш учун тўланадиган ҳақни ўзбошимчалик билан 25-35 сўмгача кўпайтирганлар. Бу — сутни давлатга сотиш баҳосидан бир неча баравар ортиқдир.

Барибир моддий манфаатдорлик бўлмади: сут соғувчилар ҳар бири йилига 400-500 литр сут берадиган кам маҳсулли 8-9 бош сигирни соғиб, ҳатто юқоридаги ошиқча нарх билан меҳнат ҳақи тўланганда ҳам, ойига аранг 25-30 сўмдан ишлаганлар.

Фермаларда раҳбарлар, молбоқарлар штатлари ҳаддан ташқари кенгайтириб юборилган эди. Кўпчилик лавозимлар ишёқмаслар ва дангасалар учун ниқобга айланди. Ана шу анализнинг жуда қизиқарли фрагментини келтирамиз:

Колхозлар	Сони: соғувчилар	Сони: молбоқарлар	Сони: ферма мудирлари	Ҳамма ишлаган одам	Соғиладиган сигирларнинг сони	Бир кишига тўғри келадиган сигирлар сони
Куйбишев номли	12	26	8	46	206	4,5
Киров номли	13	86	11	110	174	1,6
«Партия XXII съезди»	30	60	8	98	408	4,1

Қаранг-а, қандай бемазагарчилик: Киров номли колхозда 13 сут соғувчига 11 ферма мудири раҳбарлик қилган. Шу сабабли бир центнер сутга 25 сўмлик меҳнат сарфланганлигига ажабланмаса ҳам бўлади.

Пул-материал харажатлари соҳасидаги аҳвол ҳам ана шундай. Шу Киров номли колхозда бир центнер сут етиштиришга 12,8 сўм миқдорида пул-материал сарфланган. Бошқа харажатларни ҳисобга олмаганда ҳам бунинг натижасида сут зиён келтирган. «Москва» колхозида эса бир центнер сут етиштириш учун янада кўпроқ — 20,6 сўм миқдорида пул-материал сарфланган.

Қилинган ишнинг тафсилотларини ортиқча келтириб ўтирмаймиз. Фақат **район партия комитети анализ натижаларидан фойдаланиб, харажатларни кескин камайтириш юзасидан тадбирлар ишлаб чиққанлигини кўрсатиб ўтамиз.** Колхозларда мумкин бўлган жойда фермалардаги ортиқча штатлар тугатилди, механизация жорий этилди, сут соғувчиларнинг меҳнат унумдорлигини ошириш учун шароит вужудга келтирилди. Ем-хашакни махсус ҳисобга олиш йўлга қўйилди.

Гарчи бу ишларнинг ҳаммаси яқинда қилинган бўлса ҳам, унинг натижаси ҳозирнинг ўзидаёқ кўзга ташланмоқда. **Биз ўтган йили бир центнер сутнинг таннархи қарийб 26 сўмга тўғри келган «Ўзбекистон» колхозида бўлдик. Шу йилнинг дастлабки беш ойи натижаларига қараганда, бир центнер сутнинг таннархи камайиб, 12,75 сўмга тушган ва сут биринчи марта рентабелли бўлиб қолган. Колхозда йилнинг охирига бориб бир центнер сутнинг таннархи 11 сўмдан ошмайди.** Киров номли, «Москва», «Партия XXII съезди» колхозлари ва бошқа хўжаликларда ҳам ана шундай сезиларли ўзгаришлар юз бермоқда.

Чорвачилик ходимларининг моддий манфаатдорлиги қандай бўляпти, деган савол туғилади. Бу ҳозир сунъий равишда ошириб ёзиш йўли билан эмас, балки унумли меҳнатга ҳақ тўлаш йўли билан таъминланяпти. **Ўша «Ўзбекистон» колхозида сут соғувчилар ўтган йили соғиб олинмаган ҳар бир литр сутга 20 тийиндан ортиқ ҳақ олганлари ҳолда ойига ўрта ҳисобда 30 сўмдан пул ишлаган эдилар. Ҳозир соғиб олинган ҳар бир литр сутга 4 тийиндан ҳақ тўлангани ҳолда меҳнат унумдорлиги юқори бўлиши таъминлангалиги туфайли улар ойига 65-80 сўмдан ишлаяптилар!**

Районда пахтачилик соҳасидаги аҳвол бирмунча тузук эди. Гарчи даромад плани бажарилмаган бўлса ҳам, хўжаликнинг бу тармоғи барибир рентабелли эди. Лекин иқтисодий анализ бу соҳада ҳам харажатларни камайтиришнинг жуда катта резервлари борлигини кўрсатди. Ана шу ортиқча харажатларга барҳам бериш юзасидан тавсиялар ишлаб чиқилди.

Райондаги ўн колхоздан тўққизтаси умумхўжалик ва умумишлаб чиқариш харажатларини пландагига нисбатан бирмунча камайтирди, етти колхоз ёнилғи, мойлаш материаллари ва ўғитларга, 8 колхоз меҳнат сарфини ва бошқа тўғридан-тўғри қилинадиган харажатларни камайтирди. Умуман барча колхозлар ва бутун район дала ишларини яхши сифат билан бажаргани ва мўл ҳосил етиштиргани ҳолда маблағларни иқтисод қилишга эришди.

Биз кадрларнинг иқтисодий ўқиши кенг йўлга қўйилаётганлиги, хўжалик ҳисобида ишловчи бригададан тортиб, то район звеносигача иқтисодий анализ ривожлантирилаётганлигини назардан ўтказдик. Бу ишнинг ҳаммаси область марказида туғалланади.

Область партия комитетининг бюроси **область иқтисодий кенгашини** тузган. Унинг составига колхозларнинг энг тажрибали раҳбарлари, экономист-олимлар, экономист-тажрибакорлар, молия-банк ходимлари киритилган. Кенгашга область партия комитетининг биринчи секретари бошчилик қилади. Унга ишда профессионал экономистлар ва хўжалик ходимларининг кенг активи ёрдам беради.

Область иқтисодий кенгашининг вазифаси район иқтисодий кенгашларининг ишини координациялаш ва йўналтиришдан, кадрларнинг иқтисодий ўқиши ва иқтисодий иш соҳасидаги илғор тажрибани ўрганиш, умумлаштириш ва оммалаштиришдан, кадрларга — район ходимлари ва колхоз раисларидан тортиб то бригада табелчиларигача — иқтисодий анализ қилишни ўргатишни ташкил этишдан, иқтисодий конференцияларни ўтказишга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказишдан, жойларда даврлар бўйича иш якунларини билимдонлик билан қараб чиқишда ва қилинган анализ асосида тўғри қарорлар қабул қилишда ёрдам кўрсатишдан иборат.

Фақат биргина мисол келтираман. Ҳафталик газетанинг мана шу сони чиқмасдан бир неча кун олдин область иқтисодий кенгаши аъзоларидан бири Хатирчи районидаги «Ўзбекистон» колхозида бўлди ва у ерда қизиқ бир деталга дуч келди. Колхоз правлениеси ой сайин **«экономика куни» ўтказишга қарор қилган. Шу куни колхоз раисидан тортиб то табелчигача ҳамма асосий ишдан озод қилинади, ўзининг иқтисодий билимини бойитади. Ўтган ойнинг якунини кўриб чиқади, ишлаб чиқариш харажатларини синчиклаб анализ қилади ва келгуси ойда ана шу харажатларни қисқартириш юзасидан чоралар ишлаб чиқади.**

Бу ташаббус ҳақида дарҳол область кенгашига маълум қилинди. Ишни пайсалга солмай одамлар хўжалик, район ва область миқёсида «экономика куни» низомини ишлаб чиқдилар. Буни область партия комитетининг бюроси қўллаб-қувватлади ва ҳамма жойда ойида бир марта «экономика куни» ўтказиш ҳақида махсус қарор қабул қилди.

Ҳозирги вақтда **иқтисодий анализ бўйича колхоз мактаблари ва район университетлари ташкил қилиш ҳақидаги** масала ўйлаб кўрилмоқда. Мактаб ва университетлар яқин кунларда ишлай бошлайди. Шошилиш керак — **кадрларга иқтисодий ишни юритишнинг ҳозирги замон методларини жиддий равишда ўргатмасдан туриб, область партия комитети белгилаган нарсаларнинг ҳаммасини бажариш қийин.**

Бу ерда эса жуда кўп нарса белгиланган. **Самарқандликларнинг ташаббуси кадрларнинг иқтисодий ўқишини системали равишда йўлга қўйиш, чуқур иқтисодий анализ асосида шу йилнинг ўзидаёқ барча хўжаликларнинг ва кўпчилик тармоқларнинг даромади юксак бўлишига эришишдан, келгуси йили эса деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг ҳаммасини рентабелли қилишга эришишдан иборатдир.** Бу ҳозирги вақтда қишлоқ хўжалигини ихтисослаштириш ва интенсивлаш, меҳнатни нормалаштириш ва моддий манфаатдорликни ошириш, планлаштиришнинг бутун системасини хўжалик ҳисоби асосига кўчирган ва планнинг ҳар бир рақамини иқтисодий жиҳатдан тўла асослаган ҳолда такомиллаштириш юзасидан катта миқёсдаги ишларни амалга ошириш заруратини туғдираётганлиги табиийдир.

Бу йўлда ҳали учрайдиган кўпгина қийинчиликлар ва тўсиқларга дуч келинишини ҳеч ким яширaётгани йўқ. Лекин самарқандликлар тўғри йўлдан бормоқдалар, қатъият билан, маълум мақсадни кўзлаб, иқтисодий билимдонлик билан ишламоқдалар.

А. КАМАРОВСКИЙ.
(«Экономическая газета»дан).

КИТОБЛАР ОЛАМИДА

Шу кунларда китоб магазинларига ташриф буюрган кишининг нигоҳига ихлос билан безатилган «Ҳарбий ҳикоялар кутубхонаси» сериясидаги китобчалар чалинади. Гитлерчилар Германиясии устидан қозонилган ғалабанинг йигирма йиллигига атаб нашр этилган бу асарлар машҳур ёзувчилар, Улуғ Ватан урушининг бевосита иштирокчиси бўлган ҳарбий журналистлар қаламига мансубдир.

Атоқли адибимиз **Абдулла Қаҳҳорнинг** Совет Иттифоқи Қаҳрамони Аҳмаджон Шукуровнинг ҳаётига бағишлаган **«Олтин юлдуз»** повести, ёзувчи **Ҳамид Ғуломнинг** рус тилида чиққан **«Солдат онаси»** ҳикояси ҳам ана шу китоблар қаторидан жой олган.

Ҳарбий ёзувчи **Мумтоз Муҳамедов** ўзининг **«Абадият»** деб номланган китобчасига уруш йилларига оид жанговар лавҳалари, ҳикоя ва очеркларини киритган.

Ҳарбий ёзувчи, уруш қатнашчиси **Адҳам Раҳматнинг** рус тилида нашр этилган **«Ғалаба йўлларида»** номли тўпламидан шу сарлавҳали ҳамда «Волгадан Берлингача», «Тўрт муноф тарихи», «Жасоратнинг такрорланиши», «Нева соҳилларида», «Разведкачининг бир туни», «Қизил кружка» очеркларни ўрин олган.

Совет Иттифоқи Қаҳрамони **Владимир Карпов** ўзининг жанговар хотираларига **«Бедарак йўқолган»** сарлавҳасини қўйган.

Назарматнинг «Қир тоқдаги жанг» очерклар тўплами, **Мели Жўранинг «Қалбимдан маскан топганлар»** китоби ҳам шу серияда нашр этилган.

Шунингдек, шу серияда рус тилида босмадан чиққан китобчалар орасида **Федор Коноваловнинг «Боғлар гуллайверсин»**, **Валентин Ястребковнинг «Ленинград бўсағасида»**, **Николай Ефремовнинг «Ер ости солдатлари»** ва **Александр Шмаргиннинг «Абадий шуҳрат кавалери»** китобчалари ҳам бор.

Ўзбекистон Ёзувчилари союзининг ҳарбий-бадиий адабиёт секцияси босмага тайёрлаган мазкур китобчаларни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриёти босмадан чиқарди.

Хатлардан сатрлар

Хоразм. Ҳазорасп районига қарашли Киров номли колхоз территориясида 1500 кишилик янги клуб ишга туширилди. Клуб олдига В. И. Ленин ҳайкали ўрнатилди. Шунингдек, Гурлан районидаги «Москва» колхози территориясида янги клуб фойдаланишга топширилди.

А. МАТЁҚУБОВ,
Қ. ИБРОҲИМОВ.

Ўзбекистон халқ артисти Ботир Зокиров раҳбарлигидаги ўзбек эстрадаси артистлари яқинда Украинанинг Львов шаҳри меҳнаткашларига катта концерт қўйиб беришди.

М. МАҲАММАДАЛИЕВ.

Наманган гўшт комбинати коллективи ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш ярим йиллик планини муддатидан илгари бажарди. Улар пландан ташқари 130 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш мажбуриятини олдилар.

МЕРОС

● Асрлар сирини очган хумча. ● Кумуш билагузуклар. ● XI аср заргарларининг санъати. ● Чўпоннинг ҳиммати.

Олтин ўлка — Ўзбекистонни кезганда тилсиз тоғлар, кимсасиз саҳролар, тангадек қуёш нурини ерга туширмайдиган кўм-кўк ўрмонлар қаршисида ўйга толиб қоламан. Улар менга камтар, камсуқум доно ақл эгаларини эслатади. Оқил кишилар бир оғиз сўз билан улкан муаммоларни ечгандек, бахт йўлини очгандек, табиат ҳам асрлар оша бағрида сақлаб келган кичик ёдгорлигини одамларга тақдим этиб инсоният тарихининг янги саҳифаларини яратади. Яқинда Бўстонлиқ қояларн чўпон Қурбонбой ота Эрматовга армуғон этган хумча ҳам Ўрта Осиёда яшаган қадимги халқлар маданиятининг очилмаган қирраларидан дарак берди.

* * *

Неча йиллардирки 64 ёшли Қурбонбой ота Сижжакдаги Кўнғирқ қишлоғида жойлашган боғдорчилик совхози ишчиларининг қўй, сигирларини боқади. Бу ердаги ҳар тош, ҳар дарахт отага қадрдон. Чўпон гоҳида подани яйловга ёйди-да, қояларга кўтарилади, бири-бирига чирмашиб кетган дарахтзорларга кириб кетади, Кўксув, Чотқол сувлари тубини кузатади. Буни кўрган кишилар оқсоқолнинг нима қилаётганига тушунолмай, таажжубда унга боқадилар. Улар Қурбонбой ота шундай пайтларда Ўзбекистон ССР фанлар академияси тарих ва археология институтининг катта илтимосини бажараётганини, тарихий ёдгорликлар, янги топилмалар кетидан бораётганини сезганларида, унинг ҳимматига минг тасанно ўқирдилар. Нуроний чўпон бу ишни виждон амри билан, жамоатчилик асосида қилади. У ўтмиш меросини ўрганишга қимматбаҳо ҳиссасини қўшишга отланган совет кишиларининг биридир.

* * *

Яқинда Қурбонбой ота Сижжакдаги тоғ этагидан 6-7 литр сув сиғадиган хумча топиб олди. Атрофда ўзидан бўлак ҳеч ким йўқ эди. Идиш ичида қандайдир металлар бирбирига урилиб жарангларди. Кимнингдир ўтмишда яшириб қўйган дунёси эмасмикан? Бўлса бордир! Олтин, қимматбаҳо тошлар эмасмикан? Бўлса бордир! Бу гаплар отанинг хаёлига ҳам келмади. Оқсоқол уни очиб кўришни ўйламади ҳам. Унинг совет кишисига хос мусаффо қалби топилмани тезроқ олимларга етказиш фикри билан урарди. Фақат, эл-юртга манфаати тегадиган бирон янгилик топган бўлсам улуғ иш бўларди-да, дерди ўзига-ўзи ота.

— Катта раҳмат, ота, — деди тарих фанлари доктори, профессор Яҳё Ғуломов, — хумчадан чиққан турли буюмларни кўриб,— қадимий маданиятимизга оид йирик хазинанинг калитини топиб бердингиз.

Хумчадан чиққан буюмларга қараймиз: тоза кумушдан ясалган 8 дона билагузук, кумуш мунчоқ ва тумoрча ҳамда отанжомларига илинадиган турли кўринишдаги безаклар. Бир дона буриндиқ ҳам бор. Уларни кимдир хумга солиб тупроққа кўмган. Қурбонбой ота ўғли Султонжон билан X—XII асрларга оид сопол идиш парчаларини ҳам топган.

Буюмларга ўша давр заргарлари ажойиб гуллар солишган. Умуман, заргарлик маҳсулотлари бошқа ҳунар эгаларининг иши сингари ўтмиш санъати ва маданиятини ўрганишда зўр аҳамиятга моликдир. Улар қадимда деворларга солинган расмлар, тошдан ясалган ҳайкаллар каби кўргазмали далил ҳисобланади. Қурбонбой ота шундай ажойиб меросни топган.

— Бу топилманинг яна бир аҳамияти шундаки, — дейди ёш археолог олим Инқилоб Аҳроров, — шу пайтгача, бойлик сифатида сақланган шунчалик кўп билагузук учрамаган эди. Ҳозиргача Чинороздаги мактаб ўқувчиларининг икки дона шундай билагузук топганлари маълум эди, холос.

Билагузукларни текшириш шуни кўрсатдики, уларнинг бош қисмида илон билан қўчқорнинг бошлари тасвирланган. Билагузуклар бурама шаклида тайёрланган бўлса, тумор, мунчоқлар қуйма. Булар шуни кўрсатадики, тилла, кумуш ва бошқа металлардан турли хил буюмлар, безаклар тайёрлаш, умуман Шарқда, шу жумладан Ўзбекистонда энг қадимий санъатдир.

Тадқиқотларда аниқланганидек, XI асрнинг биринчи ярмига оид бу топилмалар, тарихчилар қатори санъатшуносларни, этнографларни ҳамда нумизматларни (пулчилик, иқтисодий экономика билан шуғулланувчилар) қизиқтирмоқда. Буни ҳисобга олиб мазкур жойга археологик экспедиция юбориш кўзда тутилмоқда.

Ўтмиш меросини ўрганиш — янги давр анъаналарини бойитишга, илгари қараб янада жадал силжишга, тарихимизни бойитишга имкон беради.

Расул РАҲМОНОВ.

Суратда: ҚУРБОНБОЙ ота топган хумчадан чиққан кумуш буюмлар.

А. ТУРАЕВ фотоси.

ФЕЛЬЕТОН

ИНСПЕКТОРНИНГ ЁН ДАФТАРИ

Тошхўжа исмли ажойиб бир оғайним бор. Кўрган-кечирганларини ён дафтарига эсдалик сифатида ёзиб юрар экан. Тунов куни тасодифан шапалоқдек келадиган дафтарчаси қўлимга тушиб қолди. Бир ойлигини ўқиб чиқдим:

1 июнь. Кеча социал-таъминот бўлимига бош инспектор бўлиб ўтганимнинг уч йиллигига бағишлаб, кичкинагина юбилейча ўтказдик. Ҳамкасбим Султонов:

— Нуқул раҳбарларни айтиб, бизга ўхшаш оддий кишиларни айтмадинг-а, ахир ўлиб-мўлиб қолсанг тобутингни халқ кўтаради-ку,— деди.

Нафасининг совуқлигини қаранг-а!

2 июнь. Тушимда пенсионерчоллар мени тутиб олиб роса дўппослашаётган эмиш. Ҳарчанд додлайман десам, овозим чиқмайди. Бир маҳал уйғониб кетиб бундай қарасам, оғзимга кўрпа тиқилиб қолган экан. Хўжайинга айтган эдим «ўнггингизда калтаклашмаганига шукур қилинг» дедилар.

3 июнь. Кун бўйи мудиримиз Мирвалиевнинг қовоқлари очилмади, арзга келганлар ҳузурларидан йиғлаб чиқишди. Биз ҳам қовоғимизни солиб ўтирдик, ҳеч ким кулмади.

4 июнь. «Янги ҳаёт» маҳалласининг раиси келиб бизни «овсарлар» деб ҳақорат қилди. Кейин билсак, бундан беш йил аввал ўлиб кетган пенсионер кампирга «Биринчи май байрамингиз билан табриклаймиз!, шахсий ҳаётингизда бахт ва саодат тилаймиз!» деб табрик юборган эканмиз.

7 июнь. Бугун негадир ҳеч нарса ёзгим келмаяпти, юрагим ғаш.

8 июнь. Инспектор Одилов билан эрталаб жиндай ғижиллашиб олдик. Тунов куни қишлоққа чиққанда кампирларга русча гапириб, «ўзбекча непанимаю» деб тек туриб олибди. Катта бўлса катта бюрократ бўлади.

9 июнь. Райижроком раиси муовини Аббосовнинг умрида бирон кун ҳам ишламаган онасини, «хотин-қизлар озодлиги учун толмас курашчи» сифатида шахсий пенсияга чиқарган эдик. Бугун биринчи пенсиясини олгани духоба паранжи ёпиниб келибди.

10 июнь. Бугун бухгалтеримиз ҳам ўз холасини эсон-омон пенсияга чиқариб юборди. Э, аттанг, қайнонам вафот қилмаганларида биз ҳам бир нарсалик бўлиб қолардик-а.

11 июнь. Хўжайин бугун яна хафалар. Пенсияга чиққан, чиқмоқчи бўлганлар билан ҳар куни чойхонада паловхўрлик бўларди. Бугун биттаси пулини тўланг, бўлмаса емайсиз дебди. Хўжайин кун бўйи папирос чекиб, дераза томонга қараб ғижиниб ўтирдилар...

12 июнь. Бугун нафақа олгани келган болали аёлларни тўплаб, идорамизнинг ёрдамчи хўжалигидаги пиёзни ўтатиб олдик. Мудир жуда хурсанд бўлиб, «пиёз ҳам овқатга соладиган бўлиб қоптими-а» деб қўйдилар.

13 июнь. Эрталаб учинчи синфда ўқийдиган ўғлим «ада, энди ўқишга бормайман, пенсияга чиқаман» деб туриб олди. Мен мудир бўлганимда пенсияга чиқасан деб зўрға кўндирдим.

14 июнь. Улуғ Ватан урушининг инвалиди Ҳакимов номига келган «Москвич»ни янглишиб, «хозмаг» мудири Имомов номига ёзиб юборувдик. Райком секретари эшитиб қолибди. Бюрода муҳокама қилиб, ҳаммамизга биттадан виговор улашди. «Хозмаг»дан олган гилам билан чинни идишлар ўзимизда қолди.

15 июнь. Идорада иш бўлмади, кун бўйи бир-биримизга хўмрайишиб ўтирдик.

20 июнь. 7-почта мудири пенсионерларга пул бераётганда «сумка пули» деб бир сўмдан олиб қолар экан. Шикоятни текширгани борувдим, «худо урсин» деб тонди. Қайтаётганимда, гапининг исботи учун мотоциклнинг люлкасига тўлдириб мева солиб берди. Хотиним хурсанд.

21 июнь. Бугун хўжайиннинг рафиқаларини курортга жўнатдик— идорада иш бўлмади. Вокзалда ходимларимизнинг бир хили «келинойи, бизни соғинтирмай тез-тез хат қилиб туринг» деб андак кўз ёши ҳам қилишди. Мен ҳам ўзимни тутиб туролмадим.

23 июнь. Кеча райком инструктори ўртоқ Шамсиев идорамизга келиб суҳбат ўтказдилар. 12 ходимдан ўнтамиз ҳеч қандай газета-журналга ёзилмаган эканмиз. Эшитиб, роса хуноб бўлдилар. Охирида мудиримиздан «Қани, мана бу картадан Қора денгизни кўрсатиб беринг-чи» деб сўрадилар. Хўжайин Америка қитъасини ярим соат ахтариб:

— Қора денгиз картадан тушиб қолибди,— дедилар.

Секретаримиз Шоҳида кулмоқчи бўлган эди, кўзимни олайтириб қўйдим...

30 июнь. Қўлим қалтираб кундалик ёзолмаяпман. Хўжайин иккимизнинг аҳволимиз сал тангроқ, ишдан кетадиганга ўхшаймиз...

Эсдаликнинг сўнгги саҳифаларини бу ерга кўчириб ўтирмаймиз. Ҳамма гап тушунарли, оғайнимнинг кимлиги маълум ва равшан бўлгандан кейин, ортиқча гапнинг кимга ҳам кераги бор, шундай эмасми?

Худойберди ТЎХТАБОЕВ.

ФЕСТИВАЛЬ ОРБИТАСИДА

6 июлда Марказий кино уйида қисқа метражли фильмлар конкурси очилди. Бу конкурснинг ўзига хос алоҳида томошабинлари бор. Уларни кино осмонининг юлдузлари эмас, балки объектив ва микрофон ёрдами билан «топилган» кинофактлар қизиқтиради.

Мен шунга шубҳаланмаймански, деди ТАСС мухбирига қисқа метражли фильмлар жюрисининг раиси Р. Кармен, жанрлари ва йўналишларининг ранг-баранглиги жиҳатидан бизнинг «кичик мусобақамиз» фестивалнинг асосий конкурси—тўла метражли фильмлар кўригидан қолишмаса керак.

Дастлабки куни жюри ва томошабинлар бешта фильм билан танишдилар. «Жануб атр гули» ва «Макка йўли» фильмларини кўрсатган Марокаш ва Қувайт кинематографчилари манзараларни жуда яхши суратга олганликлари билан кишини хурсанд қилдилар. Ўзларининг француз касбдошлари билан бирга кўпдан бери энг яхши «Муз усталари» деб шуҳрат қозонган Бельгия ҳужжатли кино ходимлари бу гал Гренландияда олинган ва кўзни қамаштирадиган даражада ёрқин кадрлар («Гренландиянинг айсберглари ва музликлари») билан томошабинни ҳайратга солдилар.

Томошабинлар Швейцария усталарининг «Урслининг қўнғироқчаси» ва «Илмий тадқиқотлар соҳасидаги муваффақиятлар» деган иккита киноновелласини қарсаклар билан кутиб олдилар. Нидерландия усталарининг «Аккумуляцияда» деган фильми жуда совуққонлик билан, ҳатто айтиш мумкинки, бир оз кулги билан кутиб олинди. Бу фильм абстракт сураткашлик имкониятларини киноаппарат ёрдами билан «бойитиш»га ўзига хос равишда уриниш бўлибди.

(ТАСС).

Москва, 6 июль.

ЗАМОНАВИЙЛИК— ШУ КУННИНГ ТЕМАСИ

Москвадаги IV кинофестивалнинг дастлабки иш куни делегатлар ва меҳмонларни пойтахтнинг диққатга сазовор жойларига олиб бориш билан бошланиб, Кремлдаги Съездлар саройида конкурс фильмларини кўриш билан тугалланди. Мусобақада қатнашган Монголия билан Швеция ҳозирги замон темаси жаҳон кино санъати усталарини қаттиқ тўлқинлантираётганини яна бир карра исботладилар.

Швеция кинематографчилари Бразилиянинг боқимсиз болалари тўғрисидаги «Копакабана менинг уйим» номли кино қиссани жюри эътиборига ҳавола қилдилар. (ТАСС).

Чапдаги суратда машҳур немис киноактёри Томас Хольцманн ва унинг рафиқаси артист Густа Хольцманн, ўнгдаги суратда (чапдан) «Унифранс-фильм» бош директорининг ўринбосари Жак Нико (Франция), киноактёрлар Мин-Дик (ВДР) ва Ева Кубешова (Чехословакия); Италия делегациясининг бошлиғи, фестиваль жюрисининг аъзоси Леонардо Фьорованти.

А. Конков ва Л. Громов фотолари

(ТАСС фотохроникаси).

Радио

8 ИЮЛДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

7.45 — «Ялла» концерти. 8.25— Қўшиқлар. 9.30 — Музикали танаффус. 9.45 — «Меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ҳақида (тож.). 10.30 — Концерт, 10.50 — Реклама ва эълонлар 11.10— «Тахмин эмас, факт» (суҳбатнинг давоми). 11.25 — Енгил куйлар. 13.40 — Концерт (рус.). 16.15 — Музикали эшиттириш. 18.10 — Енгил куйлар (рус.). 18.30 — Симфоник куйлар. 19.20 — Татар куйлари. 20.00 — Улуғ Октябрь революциясининг 50 йиллиги ва В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги олдидан. «Олимларнинг шонли кунга аталган совғалари» (рус.). 20.10 — Концерт. 20.45 — «Механизаторнинг қишлоқдаги муҳим роли». 22.00 — Қардош социалистик мамлакатларда. 22.10 — Кечки куйлар. 22.40 — В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги олдидан. Охундийнинг «Ленин Мирзачўлда» деган поэмаси (рус.). 23.20 — Музикали эшиттириш. 23.50 — «Золушка» комик операсининг давоми. Бошланиши иккинчи программа орқали соат 22.00 да (Москва).

Телевидение

8 ИЮЛДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — **Телевизион янгиликлар**, 18.20 — **Врач тоға ҳикоя қилади** (болалар учун). 18.50 — **ЧК ходими** (бадиий фильм).

20.30 — **Эшиттиришлар программаси.**

Рус тилида: 20.35 — **Телевизион янгиликлар**, 20.55 — **Кинофильм**, 21.35 — **Халқ контроли амалда**, 21.50 — **Номердан янглишибсиз** (Фрунзе телестудияси очерки). 22.10 — **Музика календари.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.10 — **Мактаб ўқувчиси календари** (болалар учун). 18.40 — **Тошкент янгиликлари**, 18.50 — **Оқ килограмма, Катта химия учун** (илмий-оммабоп фильмлар). 19.10 — **Узоқ сафар** (бадиий фильм).

Ўзбек тилида: 20.35 — **СССР халқ рассоми М. Абдуллаев**, 20.55 — **Тошкент янгиликлари**, 21.05 — **Сахий ёз неъматлари**, 21.25 — **Шарқ куйлари ва қўшиқлари.**

Театр

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА (ёзги бино) — **Андижон область Охунбобоев номли муздрамкомедия театри гастроллари** — 8/VII да **Жон қизлар.** Кеч соат 9 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА 8/VII да **Флория Тоска,** 9/VII да **Майсаранинг иши.**

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — 8/VII кеч соат 8 да **Ўзбек давлат филармонияси ва эстрада артистларининг концерти.** Билетлар сотилмоқда.

Кино

ҚИШКИ БИНОДА

Улуғ Ватан уруши (кундуз ва кечқурун), **Оқар Волга** (кеч соат 7 яримда) — САНЪАТ САРОЙИ.

Байжу Бавра — «МИР», СОБИР РАҲИМОВ номли, НАВОИЙ номли, «ЕШ ГВАРДИЯ» (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (жуфт соатларда), «ДРУЖБА» (1-залда кундуз ва кечқурун, 2-залда кеч соат 6 ва 8 да).

Антарктида қонуни — «ВОСТОК» (кичик залда), «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун), «ЕШ ГВАРДИЯ» (эрталаб соат 10 ва кундуз 12 да).

Авария — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ИСКРА», «МОСКВА», «ВОСТОК», «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (тоқ соатларда).

Эрлар гурунги — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), «ЮЛДУЗ» (кундуз соат 5, кеч 7 ва 9 да).

Лимонадли Жо «ДРУЖБА» (кундуз соат 12. 2. 4 ва кеч 10 да).

Аршин мололон — НАВОИЙ номли (кеч соат 10.20 минутда).

Урмондан ўтган йўл — «СПУТНИК» (эрталаб соат 11 ва кеч 10 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 9 да бошланади)

Жосус билан учрашув — «ФЕСТИВАЛЬ», «САЛЮТ».

Байжу Бавра — «ХИВА», НАВОИЙ номли.

Ҳаммаси сиз учун — КАФАНОВ номли.

Лимонадли Жо — «1 Май».

Ун учлар — «УДАРНИК».

Жоао Корраль сири — ТЕЛЬМАН номли.

Невская кўчаси, 1-проезд, 11-уйда турувчи **Вера Даниловна Савинованинг** шу уйда турувчи Владислав Васильевич Евтюшиндан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Куйбишев район халқ судида кўрилади.

Тошкент область, Калинин район, Охунбобоев қишлоқ советидаги «Октябрь» колхозида турувчи **Қумри Раҳмонбердиевна Тожибоеванинг** Тошкент шаҳар, 2-Обувной переулок, 3-уйда турувчи Турсун Турғуновдан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Фрунзе район халқ судида кўрилади.

ЭКВАДОРДА АҲВОЛ КЕСКИН

ГАВАНА, 7 июль. (ТАСС). Гуаякиль шаҳрида (Эквадор) 5 июлда бўлиб ўтган студентларнинг оммавий намойишини полиция тарқатиб юборганлиги натижасида уч студент жароҳатланди, кўпгина студент қамоққа олинди. Худди шу шаҳарда, деб хабар беради Китодан Пренса Латина агентлигининг мухбири, ўрта мактаблларда ўқиётган болаларнинг кўп кишилик намойиши бўлиб ўтди. Намойиш қатнашчилари ҳарбий хунта аъзоси полковник Гильермо Фрейленинг уйини тош бўрон қилишди. Полиция ўқувчиларга қарши ўқ отувчи қуроллар ва кўздан ёш оқизувчи газли бомбалар ишлатди. Студентлар билан ўқувчилар мамлакатдаги ҳарбий диктатуранинг сиёсатига қарши норозилик билдирдилар.

Эквадорда, деб ёзади мухбир, сўнгги икки кун ичида кескин аҳвол вужудга келди. Меҳнаткашларнинг 9 июлга мўлжалланган намойишларини ҳарбий маъмурлар тақиқлаб қўйганлиги турли жамоат ташкилотларини ниҳоятда дарғазаб қилиб юборди. Эквадордаги кўпгина сиёсий партиялар ва гуруҳлар бу қарорни қоралади ҳамда ватанпарварлар хунтасининг раҳбарлари, шу жумладан социалист Гонсало Олеас билан консерватор Аурелио Давила Кахас қамаб қўйилганлигига қарши норозилик билдирди.

Полиция билан қўшинларнинг кучайтирилган нарядлари Гуаякиль шаҳри кўчаларида соқчилик қилиб юрибди.

ТОШҚИН ОҚИБАТЛАРИ

ПРАГА. (ТАСС). Дунай дарёсининг суви тошганлиги натижасида Чехословакия территориясида 140 минг гектардан ортиқ ер сув остида қолди. 52 мингдан ортиқ киши сув тошган жойлардан бошқа ерларга кўчирилди. Чехословакия Социалистик Республикаси ҳукумати раисининг ўринбосари Я. Пиллер бу ерда ўтказилган матбуот конференциясида шу гапларни айтди:

Сув тошқини оқибатларини тугатиш ишлари билан шуғулланувчи ҳукумат комиссияси бошқа жойларга кўчирилган кишилар тўғрисида катта ғамхўрлик қилмоқда. Уларни уст-бош ва бошқа зарур моллар билан таъминлаш учун ҳамма чоралар кўрилмоқда.

Неча юзлаб мутахассислар сув тошқини натижасида ҳароб бўлган уй-жойлар ўрнига янгиларини қуриш планларини тузмоқдалар.

Сув тошқини, деди Я. Пиллер, қишлоқ хўжалигига айниқса катта зарар етказди. Сув остида қолган ерларнинг бир оз қисмигагина бу йил экин экиш мумкин.

Чехословакия телеграф агентлигининг хабар беришича, сув остида қолган районларда ва Дунай, Ваг, Морава, Нитра дарёларида сув аста-секин пасая бошлаган.

ҲАР ТЎҒРИДА

НАМАНГАН. Фарғона водийси бўйлаб гастролга чиққан Ҳамза номли ўзбек Давлат академик драм театрининг ижодий коллективи водий меҳнаткашларига В. Шекспирнинг «Гамлет», қирғиз ёзувчиси Чингиз Айтматовнинг «Сарвқомат дилбарим», Ойбекнинг «Қутлуғ қон» ва С. Азимовнинг «Қонли сароб» асарларини намойиш қилдилар.

А. ВАЛИЕВ.

□ □

САМАРҚАНД. Яқинда бу ерда янги китоб магазини ишга туширилди.

М. САИДОВ.

□ □

АНДИЖОН. Охунбобоев номли колхоз соҳибкорлари Москва районида биринчи бўлиб давлатга хўл мева сотиш планини бажардилар. Улар шаҳар меҳнаткашларига 12 тонна мева етказиб беришди. Колхозда мева сотиш давом этмоқда.

Шунингдек, «Партия XXI съезди», «Шарқ юлдузи» колхозларининг боғбонлари ҳам давлатга хўл мева сотишда пешқадамлик қилмоқдалар.

А. МАМАЖОНОВ.

ДУНЁ ХАРИТАСИ ОЛДИДА

ХАЛҚАРО АҲВОЛ

ҚОРА КУН

1945 йил, июль. Европа қитъасида иккинчи жаҳон уруши бўрони тинганига атиги бир неча ҳафта бўлди. Потсдамда, Сесилиан-Хоф саройида «Катта учлик» — СССР, АҚШ ва Англия ҳукуматлари бошлиқларининг конференцияси ўтмоқда.

Конференциянинг олтинчи кунида (у 17 июлда очилган эди) океаннинг нариги томонидан махсус самолёт учиб келди. Бу самолётда АҚШ президенти Трумэнга жуда эҳтиёткорлик билан конверт олиб келинган эди. Хатнинг мазмуни шундай эдики, уни жўнатаётганлар телеграф орқали юборишга ҳам ишонмаганлар, ҳатто шифрга ҳам ишонмаганлар. Улар президент бу хабарни сабрсизлик билан кутаётганлигини билсалар ҳам хат мазмунини телеграф орқали маълум қилмаганлар. Президент эса бу хатни жуда ҳам сабрсизлик билан кутарди, чунки конференцияда бу хат катта роль ўйнаши лозим эди.

Мана, Трумэн олинган ўта махфий ҳужжатни ўқиди. Сўнгра, одатдагидан ҳам керилиброқ Сесилиан-Хоф саройига жўнади. Эртасига Англия бош министри Черчиллни олинган ҳужжат билан таништиришга қарор қилди. Бу ишни Потсдамда ўзи билан бирга бўлган мудофаа министри Стимсонга топширди. Стимсоннинг айтишича, Черчилль бу ҳужжатни ўқиб чиққач, Трумэн кеча «Катта учлик» мажлисига бошқача бўлиб келганлигини энди тушундим, деб хитоб қилган. «Президент нималарга рози эканлигини ва нималарга норози эканлигини русларга дангал айтди,— деб хитоб қилган инглиз бош министри, — умуман бу мажлисда президентнинг мавқеи зўр эди».

Американликлар Трумэн тўғрисида, у ҳар қандай киши АҚШ президенти бўлиши мумкинлигини исботлади, дейишади. Ана шу Трумэн ўзини худди Наполеон каби ҳис қилиб, ҳатто Потсдам конференциясига ўз айтганларини ўтказишга уринди. Ўта махфий хабарда нималар ёзилган эди, бу сиёсатчининг думоғи нима учун кўтарилиб кетган эди?

Трумэнга махсус самолётда келтирилган конверт ичида 1945 йил 16 июлда Нью-Мексико штатида, Аламогордо деган саҳро районида биринчи атом бомбаси муваффақиятли синаб кўрилганлиги ҳақида генерал Гровснинг докладномаси бор эди.

АҚШда оммавий қирғин қуроли вужудга келган ана шу кунни тарихнинг энг қора кунларидан бири деб ҳисоблаш мумкин. Бу қурол даҳшатли қўлга, шафқатсиз, ҳеч қандай муқаддас нарсани билмайдиган, фақат фойда кетидан қувлайдиган, жаҳонда ҳукмронлик қилишни орзу қиладиган Америка империализми қўлига тушиб қолган эди. Америка империализми атом қуролини ясаб, дарҳол атом билан пўписа қила бошлади. Бу дўқ-пўписалар энг аввал ва асосан Совет Иттифоқига қарши қаратилган эди.

Аламогордо районида биринчи синов ўтгандан сўнг уч ҳафтадан кейин ана шу атом иғвогарлиги очиқдан-очиқ ва манфурлик билан олиб борилди.

* * *

Кичкинагина Тиниан ороли Тинч океандаги Мариан оролларидан биридир. Вақт ярим тундан ўтиб қолди. Юлдузлар ёғдусида самолёт ғира-шира кўзга ташланади. Унинг ёнида ҳарбий форма кийган кишилар ивирсиб юришибди. Яна бир оз вақт ўтди. Шу ернинг ўзида ибодат бошланди. Пастор дуо ўқий бошлади. У узоқ парвозга тайёрланган бу самолёт йўлда адашиб қолмасин, ундаги юк белгиланган жойга аниқ етказилсин деб дуо қиларди.

Улар кейинчалик юз минглаб кишиларни ўлдириш ва мажруҳ қилиш учун худога ибодат қилардилар... Нақадар икки юзламалик ва манфурлик бу!

Ибодат тугади. Самолёт экипажи ўз ўрнини эгаллади. Улар тўрт киши — полковник Тиббетс, майор Фирби, капитан Парсонс ва лейтенант Жепсон. Бундан кейинги воқеалар борт журналида муфассал акс эттирилган.

«1945 йил 6 август.

Соат 2 ю 45 минут. Старт.

Соат 3. Мосламани йиғиш бошланди...

6 дан 05 минут ўтди. Иводзимо оролидан ўтиб, империя (Япония)га бурилдик.

Соат 8 дан 38 минут ўтди. 11 минг метр баландликка кўтарилдик.

Соат 9 дан 09 минут ўтди. Нишон—Хиросима кўриниб қолди.

Соат 9 дан 15 минут ўтди. Бомба ташланди».

Ана шу холос. «Бомба ташланди». Оллоҳу таоло Америка атомчиларининг ибодатини инобатга олганга ўхшайди. Бомба худди нишонга бориб тушди. Хиросиманинг 80 мингга яқин тинч аҳолиси бир дақиқанинг ўзида ўлдирилди. Уларнинг кўплари буғга айланиб кетди; яна 14 минг киши бедарак йўқолди; 37 минг киши оғир ярадор бўлди; 235 минг киши нурланиш ва радиациядан жароҳатланди.

Американлик машҳур физик, атом бомбасининг «отаси» ҳисобланган Роберт Оппенгеймер кейинчалик ана шу рақамлар тўғрисида ўйлаб туриб алам билан: «ҳа, биз шайтоннинг ишини қилдик», деди.

Оппенгеймер кеч бўлса ҳам тушунди, фожиа фақат Хиросима қурбонларидангина иборат эмаслигини, ана шу бегуноҳ кишилар қандай мақсад учун қурбон қилинганлиги ҳам фожиа эканлигини тушунди. Улар Оппенгеймер хўжайинларининг атом васвасасини бошлаб юборишлари учун, халқларни Американинг қудрати билан қўрқитиш учун, шу билан бирга бу қирғин қуролининг кучини амалда синаб кўриш учун қурбон қилиндилар. Ҳарбий жиҳатдан қараганда эса, 1945 йил август ойининг бошларида атом бомбасини ташлаш учун ҳеч қандай эҳтиёж йўқ эди. Буни кўпгина эътиборли ҳарбий кишилар, ҳатто Қўшма Штатларнинг ўзидаги ҳарбийлар ҳам тасдиқламоқдалар.

Гитлерчилар Германияси тор-мор келтирилгандан сўнг Японияннинг тез орада мағлуб бўлиши равшан эди. Бунга ҳеч ким шубҳа қилмасди. АҚШ президенти Трумэн Хиросимага атом бомбасини ташлаш тўғрисида буйруқ берган пайтда икки кундан сўнг Японияннинг қуруқликдаги асосий кучлари — Квантун армиясига қарши Совет Қуролли Кучлари ҳужумга ўтишини, Совет ҳукумати американликлар ва инглизларга берган иттифоқчилик ваъдасининг устидан чиқишини яхши билар эди.

Аксинча, Америка атомчилари уран ва плутон ядро бомбаси типидаги бомбалар тайёр бўлгунча Япония «ўйиндан чиқиб қолмаса эди» деб қўрқардилар.

Уран бомбасини улар Хиросимада синаб кўрдилар. Лекин плутоний типидаги ядро бомбасини синаш «хавф остида» қолди. Чунки, 8 августда Совет Иттифоқи Японияга қарши уруш эълон қилди. Энди Япония таслим бўлиши мумкин эди. Американликлар типирчилаб қолишди. Аввал улар плутоний бомбасини 20 августда ташлашни планлаштирган эдилар. Кейинчалик бу муддат 11 августга, сўнгра эса 9 августга кўчирилди.

Бироқ 9 августда атомчиларнинг ҳафсаласи пир бўлай деди. Шу куни Тиниан оролида ҳавони булут қоплади, сўнгги дақиқаларда эса бомбани нишонга элтиб ташлайдиган самолётнинг бензин насоси бузилиб қолганлиги аниқланди. Атомчилар таваккал қилдилар. Бошқа шароитда бундай таваккалчилик жиноят ҳисобланарди. Ташкилотчилардан бири учувчига мурожаат қилиб, унга шундай савол берди:

— Йигитча, бу бомба қанча туришини биласанми?

— Биламан. Бу бомбанинг нархи 25 миллион долларга яқин.

— Ундай бўлса, маҳоратингни кўрсат, шу пуллар бекорга кетмасин.

Америка империалистларининг пули бекорга кетмади. Юқоридаги суҳбатдан сўнг бир неча соат ўтгач, Япониядаги бошқа бир шаҳар Нагасакининг бошига Хиросиманинг қисмати тушди.

* * *

Тақдир киноясини қарангки, атом бомбаси яратиш идеясини АҚШнинг ҳукмрон доираларига буюк физик ва гуманист Альберт Эйнштейн раҳбарлигидаги антифашист олимлар айтган эдилар. Бир вақтлар фашизмдан Америкага қочган бу кишилар нацистлар атом қуроли яратишлари мумкин ва бу эса бутун дунёни ҳалокатга олиб келади деб хавфсираган эдилар.

Бунинг натижасида АҚШда атом қуроли тайёрлаш бўйича махсус махфий ташкилот тузилди. Унга Манхэттен лойиҳаси деб шартли ном бердилар. Лойиҳага генерал Гровс бошлиқ қилиб тайинланди. Жуда катта илмий лабораторияга ажойиб олим ва ташкилотчи Роберт Оппенгеймер бошчилик қилди. Ҳамма ишлар жуда махфий суратда олиб борилди.

Атом қуроли асосан тайёр бўлган пайтда гитлерчилар Германияси тор-мор келтирилган эди. Энг ўткир физиклар АҚШда атом бомбаси яратишга киришганликларининг асосий сабаби энди йўқ эди (улар Гитлер ана шундай бомба яратади, деб хавфсираган эдилар). Олимлар, шу жумладан даҳшатли қуролни яратишда бевосита иштирок этган кўпгина олимлар АҚШ президентига (Рузвельт ўлгандан сўнг бу лавозимни Трумэн эгаллаган эди) атом бомбасини Японияга қарши ишлатмаслик тўғрисида петиция билан мурожаат қиладилар. «Агар АҚШ инсоният устига ана шу қирғин қуролини биринчи бўлиб ташласа, — дейилади бу хатда, — Қўшма Штатлар бутун дунё жамоатчилигининг таянчидан маҳрум бўлади, қуролланиш пойгасини кучайтиради, бундай қуролни контроль қилишни кўзда тутадиган халқаро битим тузиш имкониятини йўққа чиқаради».

Америка империализми ҳукмдорлари фан кишиларининг бундай «содда»лигидан ичларида кулган бўлсалар керак. Улар даҳшатли қуролни қўлга киритиб, атом билан қўрқитиш, дунёда ҳукмронлик қилиш планларини туза бошладилар. Улар кам деганда 15 йилгача атом қуролига эга бўлган ягона давлат бўлиб қоламиз деб ишонардилар, бу вақт ичида эса Япония оролларидаги даҳшатли портлашлар билан эркин халқларни, энг аввало совет халқини қўрқитиб, тарих ғилдирагини орқага айлантириб юборишни умид қилган эдилар.

Совет Иттифоқи атом пўписасидан қўрқмади. Лекин биз мураккаб шароитда ўз ядро қуролимизни вужудга келтиришга мажбур бўлдик, мамлакатимизда ядро физикаси тараққиёти даражаси ва совет саноат потенциали ядро қуролини яратиш имконини берди. 1949 йилда СССР атом бомбасини портлатди. Бир қанча вақт ўтгач олимларимиз (американликлардан олдин) янада қудратлироқ водород бомбасини яратдилар. Қайта такрорлаймизки, биринчи социализм мамлакати ўз хавфсизлигини таъминлаш учунгина эмас, шу билан бирга барча социалистик мамлакатларни Америка империализмининг атом таҳдидидан қутқариш учун ядро қуроли яратишга мажбур бўлди.

Шуниси таажжубланарлики, барча ҳукуматлар, шу жумладан Америка ҳукумати ҳам тинчлик тўғрисида гапиради. Ҳатто, бир вақтлар омон қолган ва ҳозир Германия Федератив Республикаси ҳукмрон доиралари орасига суқулиб кириб олган гитлерчи генераллар ҳам ўзларининг реваншчилик чақириқларини тинчлик тўғрисидаги сўзлар билан ниқоблашга уринмоқдалар. Америка империализми лаганбардорларининг гапларига қулоқ соладиган бўлсангиз, Хиросима ва Нагасакида ҳалок бўлганлар ҳам тинчлик учун қурбон қилинган эмиш, уларнинг гапига қарасангиз, ҳозир Вьетнам Халқ Республикаси қишлоқ ва шаҳарларига ҳаводан қароқчиларча ҳужум қилиш вақтида ҳалок бўлаётганлар ҳам тинчлик йўлида қурбон қилинаётган эмиш.

Аммо сўзга қараб эмас, ишга қараб баҳо бериш керак. Совет Иттифоқи жуда улкан атом қудратига эгадир, шунга қарамай, у Бирлашган Миллатлар Ташкилотида контроль қилиб туриладиган ёппасига ва батамом қуролсизланишни таклиф қилиб чиқди. Барча социалистик мамлакатлар, бутун тинчликсевар инсоният бу таклифни қўллаб-қувватладилар.

Бу таклифнинг амалга оширилишига ким тўсқинлик қилмоқда? АҚШ бошлиқ империалистик давлатлар тўсқинлик қилмоқдалар.

АҚШ бошлиқ ана шу империалистлар бошқа давлатларнинг территорияларида юзлаб ҳарбий базалар қурдилар. АҚШ Жанубий Корея ва Тайванни оккупация қилиб турибди. Улар Вьетнам ерини қонга бўямоқдалар, Лаос ва Камбоджа ички ишларига аралашмоқдалар. Доминикана Республикаси тупроғини қўзғолон кўтарган халқ қони билан суғордилар. АҚШ реванш қилиш тўғрисидаги орзу билан юрган собиқ гитлерчи генераллар қўлига ҳар қандай йўллар билан ядро қуролини бериб қўйиш[illegible]

Н. АРТЕМОВ,

ТАСС обзорчиси.

Гуаякиль (Эквадор). Бу суратда шаҳарнинг жануби-ғарбидаги кварталлар акс эттирилган. Бундай кулбаларда 300.000 га яқин киши яшайди. Бу жойда яшаш учун ҳеч қандай қулайлик йўқ. Квартал ботқоқликда жойлашган. Ёғингарчилик вақтида ҳаммаёқни сув босиб кетади.

(ТАСС фотохроникаси).

СОЦИАЛИЗМ МАМЛАКАТЛАРИДА

В. И. ЛЕНИН АСАРЛАРИ РУМИН ТИЛИДА

БУХАРЕСТ. Руминия Халқ Республикаси Давлат сиёсий адабиёт нашриёти В. И. Ленин мукаммал асарлар тўпламининг 34-томини нашрдан чиқарди. Бу томга В. И. Ленин Улуғ Октябрь Социалистик революциясини тайёрлаш даврида — 1917 йилнинг июлидан октябргача бўлган даврда ёзган асарлар киритилган.

ПОЛЬШАДА ЯНГИ ХИМИЯ ГИГАНТИ

ВАРШАВА. Висла дарёси соҳилидаги Пулавадаги химия комбинатини қуриш ҳал қилувчи даврга кирди. Цехларнинг бинолари 400 гектар майдонда қад кўтармоқда, корхонанинг 327 саноат объекти қурилмоқда, 70 километр узунликда қувур ётқизилди, қарийб беш километр узунликда канал қазилди. 170 минг тоннадан кўпроқ ускуна, ҳар хил қурилма ва машиналар монтаж қилинмоқда.

Висла дарёси соҳилидаги бу гигант комбинат Польшада ишлаб чиқарилаётган жами аммиакнинг 55 процентини беради.

СОВЕТ—КОРЕЯ ШАРТНОМАСИНИНГ ТЎРТ ЙИЛЛИГИ

ПХЕНЬЯН. Корея—Совет дўстлиги жамияти правлениесининг раиси Ли Ги Ен дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида Совет—Корея шартномаси имзоланганлигининг тўрт йиллигига бағишланган митингда нутқ сўзлаб, бундай деди: «Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги Корея — Совет шартномаси — мудофаа шартномаси бўлиб, социалистик лагернинг революцион ғалабалари ва хавфсизлигини империалистик агрессиядан ҳимоя қилади. Бу шартнома Осиёда ва бутун дунёда тинчликни ҳимоя қилиш ишига катта ҳисса қўшмоқда».

Ли Ги Ен ана шу шартномани тузиш туфайли яна ҳам кўпроқ мустаҳкамланган корейс ва совет халқлари ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик муносабатлари тинчлик, миллий мустақиллик ва социализм учун, империализмга қарши олиб борилаётган умумий курашда ривожланаётганлигини таъкидлаб, совет халқи кўрсатган мадад ва ёрдамни корейс халқи ҳеч қачон эсдан чиқармайди, деди.

ЎЗАРО ИҚТИСОДИЙ ЁРДАМ

Констанцада (Руминия) Ўзаро Иқтисодий Ёрдам кенгаши нефть ва газ саноати комиссиясининг 20-мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисда Ўзаро Иқтисодий Ёрдам кенгашига аъзо бўлган мамлакатларнинг нефть ва газ саноатини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган планларини координациялашнинг асосий масалалари тўғрисидаги доклад муҳокама қилинди.

Комиссиянинг иши дўстона ва ҳамжиҳатлик вазиятида ўтди.

УМУМХАЛҚ БАЙРАМИ АРАФАСИДА

Улан-Батор. Монгол халқи бир неча кундан кейин ўзининг миллий байрами — Монголиядаги халқ революциясининг 44 йиллигини байрам қилади. Бу йил мамлакат халқ хўжалиги ва маданиятини ривожлантиришнинг учинчи беш йиллик планининг якунловчи йилидир. Монголия саноат корхоналари ва хўжалик ташкилотларининг коллективлари, қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари юбилейни муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақани авж олдириб юбордилар. (ТАСС).

Редактор М. ҚОРИЕВ.

БИЗНИНГ АДРЕСИМИЗ: «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ, № 26.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 26545. Редактор ўринбосарлари — 27914, 29323. Масъул секретарь — 34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 27283. Партия турмуши — 33469, 31226. Пропаганда — 27221. Саноат, қурилиш ва транспорт — 34780. Совет қурилиши — 33258. Қишлоқ хўжалиги—27604. Адабиёт ва санъат—32036, 31226. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 34451. Маҳаллий ахборот — 32347. Оммавий ишлар ва хатлар — 29005, 33553. Иллюстрация — 34524. Стенографистка — 27343. Эълонлар — 28142. Коммутатор — 30249, 30250, 30251, 30252, 30253, 30254, 30255, 30256, 30257, 30258.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

№ В. 157. ИНДЕКС 64543. Р. 02119.